

Poliisin rooli nuorten kannabiksen käytön ennaltaehkäisyssä

Aino Toivari

5/2023

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Aino Toivari

Julkaisun nimi: Poliisin rooli nuorten kannabiksen käytön ennaltaehkäisyssä

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Satu Tiainen ja Jari Hyyti

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyö käsittelee nuorten kannabiksen käyttöä ja sen terveyshaittoja. Työn tarkoituksena on selvittää millaisia vaikutuksia kannabiksen käytöstä voi seurata sekä tutkia millaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ja menetelmiä on käytössä nuorten kannabiskäytön vähentämiseksi, ja miten näitä toimenpiteitä voidaan soveltaa käytännössä.

Opinnäytetyön tavoitteena on pyrkiä tunnistamaan nuorten kannabiksen käyttö niin, että siihen voidaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tutkimuksessa käytettävä aineisto koostuu muun muassa kirjallisuuskatsauksista ja asiantuntijahaastatteluista. Työssä korostetaan ennaltaehkäisyn tärkeyttä, sillä varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy voivat auttaa ehkäisemään haitallista kannabiksen käyttöä ja sen seurauksia nuorilla.

Opinnäytetyössä keskitytään erityisesti kannabiksen pitkäaikaisvaikutuksiin ja siihen, miten poliisin viranomaisena tulisi puuttua nuoren kannabiksen käyttöön. Cannabis on Suomessa eniten käytetty huumausaine nuorten keskuudessa. Nuorten kannabiskokeilut ovat lisääntyneet ja ajatukset kannabista kohtaan ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Cannabisin käytön yleistymisessä on huolestuttava kehityssuunta, koska nuorten mielikuvat kannabiksen käytön terveyshaitoista ovat vähäisiä. Työllä pyritään jakamaan tietoa tutkimusten, kirjallisuuden sekä poliisin ja kokemusasiantuntijoiden haastattelujen kautta kannabiksen käytön riskeistä ja jakamaan tietoa mikä rooli poliisilla on ennalta estävässä merkityksessä. Tieto on tarkoitettu erityisesti nuorille ja nuorten vanhemmille, mutta myös nuorten parissa työskenteleville, kuten poliisille, ensihoidolle, sosiaalitoimelle, opettajille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Opinnäytetyötä tehdessä keskeisimpinä asioina nousi esille vastuun jakaminen, eli moniammatillinen yhteistyö, jolla saadaan parhaiten tuloksia nuorten kannabiksen käytön ennalta estämisen suhteen. Tiedottamisen ja valistuksen tärkeys ennalta estävässä merkityksessä nousi esiin, sillä ne auttavat nuoria ymmärtämään kannabiksen haitalliset vaikutukset. Poliisilla on tärkeä ja merkittävä rooli nuorten rikolliseen ja nuorten terveyden kannalta vahingolliseen toimintaan puuttumisessa, mutta poliisin tehtävänä on myös ohjata nuori oikean avun piiriin, jossa korostuu sosiaalitoimen ja

terveydenhuollon suuri merkitys. Nuorten kanssa työskennellessä tulisi huomioida nuoren kehitystaso ja teini-ikään liittyvät kehitysvaiheet, jonka suhteen vuorovaikutuksen ja nuorten kohtaamisen merkitys korostui.

Kokemusasiantuntijan osalta korostui kannabiksen käytöstä aiheutuvat moninaiset haittavaikutukset, jotka vaikuttavat fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseen terveyteen heikentävästi. Kokemusasiantuntijan haastattelu toi tutkimukseen henkilökohtaisen kokemuksen kautta arvokasta tietoa siitä, miten kannabis voi vaikuttaa nuoren elämään ja tulevaisuuteen. Kokemusasiantuntijan haastattelu antoi konkreettisten esimerkkien kautta tietoa siitä, miten kannabiksen käyttö voi vaikuttaa nuoren elämään ja terveyteen.

Sivumäärä: 42+2

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 5/2023

Avainsanat: kannabis, huumausainerikos, kannabispsykoosi, ennalta estävä työ, hoitoonohjaus, huumevalistus, koulupoliisi, kokemusasiantuntija.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
1.1 Työn tavoite ja tarkoitus.....	3
1.2 Määritelmät.....	4
2 TUTKIMUS- JA ANALYYSIMENETELMÄT	5
3 YLEISTÄ KANNABIKSESTA.....	6
3.1 Kannabis	6
3.2 Delta-9-tetrahydrokannabinoli eli THC	7
3.3 Kannabidioli	7
3.4 Kannabinoli.....	8
4 LAKI JA ASETUS HUUMAUSAINERIKOKSISTA.....	8
4.1 Huumausaineen käyttörikos	8
4.2 Huumausainerikos.....	8
4.3 Törkeä huumausainerikos.....	9
5 HUUMERATTIJUOPUMUS	9
5.1 Ajo-oikeus	10
5.2 Opiskelu- ja työelämä	11
6 KANNABIS JA NUORTEN ASENTEET	11
7 KANNABISRIIPPUUUS	13
7.1 Kannabisriippuvuus ja hoitoonohjaus.....	13
7.2 Kannabiksen pitkäaikaisvaikutukset.....	15
7.3 Kannabis ja mielenterveyshäiriöt	16
7.4 Kannabispsykoosi.....	17
7.5 Skitsofrenia.....	18
8 KANNABIS JA ITSEMURHAT.....	18
9 KANNABIS JA RASKAUS.....	19
10 NÄKÖKULMAT	19
10.1 Poliisin rooli	20
10.2 Kokemusasiantuntijan näkökulma	22
10.3 Hoitoonohjaus	23
11 ENNALTA ESTÄVÄ TYÖ	25
11.1 Päihdekasvatus	25
11.2 Interventio.....	26
11.3 Ankkuritoiminta	26
11.4 Alle 18-vuotiaan puhutus.....	27
12 HAASTATTELUJEN TULOKSET	27

12.1 Kaveriporukan vaikutus	28
12.2 Poliisin merkitys	29
12.3 Kokemusasiantuntijan ajatukset kannabiksesta.....	30
12.4 Koulupoliisin merkitys	30
12.5 Ankkuripuhutus	31
12.6 Yhteistyö	32
13 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
14 POHDINTA.....	34
14.1 Luotettavuus ja eettisyys.....	34
14.2 Yhteenveto	35
LÄHTEET	38
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

1.1 Työn tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyö käsittelee kannabista ja sen terveyshaittoja. Nuorten kannabiksen käytön ennaltaehkäisy on ajankohtainen ja tärkeä aihe yhteiskunnallisessa keskustelussa. Kannabiksen käyttö on yleistynyt erityisesti nuorten keskuudessa, ja sen haitat ovat moninaiset, kuten vaikutus aivojen kehitykseen, kognitiivisiin toimintoihin sekä mielenterveyteen. Kognitiivisilla toiminnoilla tarkoitetaan henkilön tiedollisia taitoja. Kannabiksen terveydellisten haittojen osalta keskitytään enemmän kannabiksen aiheuttamiin pitkäaikaisvaikutuksiin. Opinnäytetyössä keskitytään siihen, miten kannabiksen käyttö ilmenee ja näkyy nuoren arjessa. Valitsin aiheen, sillä se on ajankohtainen ja tärkeä.

Nuorten kannabiksen käyttö on kasvava huolenaihe yhteiskunnassamme. Cannabis on laillistettu monissa maissa ja sen laillistaminen yleistyy koko ajan. Suomessa nuorten suhtautuminen kannabikseen on muuttunut myös myönteisemmäksi ja kannabiksen laillistamiseen liittyvät keskustelut sekä puheenaiheet ovat esillä voimakkaasti. Nuorilla ei ole usein tietoa kannabiksen käytön aiheuttamista vaaroista ja mitä kannabiksen käytöstä voi seurata nuoren elämään. Nuoren kannabisasenteisiin sekä kannabiksen käyttöön tulisi puuttua, ja saada nuorille ymmärrystä millaisesta huumausaineesta on kyse ja miten se vaikuttaa nuoren kehitykseen ja tulevaisuuteen.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, millainen rooli poliisilla on nuorten kannabiksen käytön ennaltaehkäisyssä ja miten kokemusasiantuntijan näkökulma voi auttaa nuoria ymmärtämään kannabiksen käyttöön liittyviä riskejä. Poliisi toimii tärkeässä roolissa kannabiksen käytön ennaltaehkäisyssä erityisesti valvomalla lakien noudattamista ja rangaistusten jakamista. Kokemusasiantuntija puolestaan tuo näkökulmaa nuorten kannabiksen käytön ennaltaehkäisyyn omakohtaisen kokemuksensa kautta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten poliisi voi vaikuttaa nuorten kannabiksen käyttöön ja sen ennaltaehkäisyyn sekä miten kokemusasiantuntija näkee asian. Tavoitteena on löytää keinoja, joilla poliisi ja kokemusasiantuntija voivat yhdessä edistää nuorten hyvinvointia ja ehkäistä haitallista kannabiksen käyttöä.

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta viitekehystä sekä teemahaastattelun avulla kerätystä tutkimusaineistosta. Opinnäytetyössä haastatellaan myös kokemusasiantuntijaa, joka tuo luotettavan tiedon kannabiksen käytön vaikutuksista ja seurauksista omakohtaisen kokemuksen kautta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

1. Miten poliisi voi toiminnallaan vaikuttaa nuorten kannabiksen käyttöön ja asenteisiin?
2. Mikä poliisin rooli on nuorten ennalta-estävässä toiminnassa?
3. Kuinka nuorten kohdalla hoitoonohjauksen tulisi olla keskiössä-ei rankaisemisen?
4. Mikä merkitys koulupoliisitoiminnalla on nuorten ennalta estävässä työssä?

5. Mitä kannabiksen käytöstä voi seurata?
6. Millainen huumausaine kannabis on?

1.2 Määritelmät

Opinnäytetyössä tuodaan paljon esille erilaisia ilmauksia, sanoja ja sanontoja, joille on tarkemmat määritelmät. Suurin osa termeistä, joita käytetään, on selostettu tekstin yhteydessä.

Antipsykoottinen= Rauhoittava; ahdistusta lievittäviä ominaisuuksia. Antipsykoottinen vaikutus aivojen hermojärjestelmään, erityisesti dopamiinin ja serotoniinin tasoihin, joita pidetään tärkeimpinä tekijöinä psykoosin kehittymisessä (Vanha-Majamaa 2018, 23).

Kannabinoidireseptori= Reseptori on kehossa oleva vastaanotin; aistinsolu tai solun osa. Kannabinoidireseptorit CB1 ja CB2 ovat jakautuneet kehoon laajasti. CB1 pääasiassa keskushermostossa ja CB2-reseptoreja esiintyy suuremmissa määrin immuunipuolustuksesta vastaavissa soluissa. Kannabinoidijärjestelmä säätelee fysiologisia toimintoja niin keskushermostossa kuin immuunijärjestelmässä. Kannabiksen sisältämä kannabinoidi vaikuttaa kannabisreseptoreiden kautta solujen toimintaan. (Savolainen ym. 2004.)

Kannabis= Marihuana ja hasis, joita saadaan hampukasvista nimeltä Cannabis Sativa. Marihuanaassa käytetään hampukasvin kukintoja. Hasista ja hasisöljyä valmistetaan hampun hartsista. Kannabiksesta käytettyjä arkikielisiä nimiä, joissa hamppu tarkoittaa hasista ja mari marihuanaa. (Dahl & Hirschovits 2005, 7.)

Kognitiivis-behavioraalinen terapia= Kognitiivinen käyttäytymisterapia, jolla pyritään antamaan hoidossa olevalle taitoja, joiden avulla vähentää ja pidättäytyä kannabiksen käytöstä. Behavioraalisia menetelmiä: rentoutus, käyttäytymiskokeilut, toimintasuunnitelman laadinta ja altistus. Kognitiivisia menetelmiä: ajatusten havainnointi ja kirjaaminen, kognitiivisten vääristymien tunnistaminen ja kyseenalaistaminen sekä hyöty-haitta-analyysi. (Seppä ym. 2012, 122–123.) Terapialla autetaan hallitsemaan pelottavia tilanteita altistusten avulla sekä käyttämällä palkitsemista toivotun käyttäytymisen vahvistamisessa. Painopiste on toimintatapojen analyysissä ja käyttäytymisessä. (Lönqvist ym. 2021, 913.)

Neuroprotektiivinen= Aivojen tai hermoston toimintaa korjaavaa tai parantavaa. Se viittaa tekniikoihin tai hoitomuotoihin, jotka pyrkivät palauttamaan tai optimoimaan aivojen tai hermoston toimintaa eli sillä on vaikutus neuropsykiatriisiin häiriöihin, jotka ovat aivojen toimintoihin liittyviä häiriöitä kuten parkinsonintauti tai Ms-tauti. (Kaakkola 2010, 1–2.)

Psykoaktiivinen aine= Aine, joka muuttaa henkilön henkistä tilaa vaikuttamalla siihen, miten aivot ja hermosto toimivat. Psykoaktiivisten aineiden käyttäjät kokevat aivotoinnin muutoksia, jotka vaikuttavat heidän käsityksiinsä, mielialoihin ja / tai tietoisuuteen. Esimerkkejä marihuanaan psykoaktiivisista vaikutuksista ovat muutokset aistien havaitsemisessa; euforia; rentoutuminen; ruokahalun muutokset; heikentynyt muisti, keskittyminen ja koordinaatio; ja verenpaineen muutokset.

Viihdekäyttäjä: Viihdekäyttäjällä tarkoitetaan yleisimmin huumausaineiden tai muiden päihdyttävien aineiden vapaa-ajalla tapahtuvaa satunnaista käyttöä, jonka seuraukset käyttäjä kokee pääosin myönteisiksi (THL 2020).

2 TUTKIMUS- JA ANALYYSIMENETELMÄT

Opinnäytetyö toteutetaan yksilötyönä. Opinnäytetyön tieto pohjautuu kirjalliseen aineistoon ja poliisin haastatteluun. Työssä haastatellaan poliisia, jonka työ keskittyy ennalta estävään toimintaan ja nuorten parissa työskentelyyn. Työssä haastatellaan lisäksi kokemusasiantuntijaa, jolla on oma-kohtainen kokemus kannabiksen käytöstä. Tiedonkeruumenetelmänä käytetään laadullista haastattelututkimusta. Saatu haastatteluaineisto litteroidaan kirjalliseen muotoon, jonka jälkeen litteroidulle aineistolle suoritetaan analyysi aineistolähtöisellä sisältöanalyysimetodilla. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, sillä tämä tapa sopii parhaiten tilanteeseen, missä pyritään tavoittamaan monipuolista tietoa sekä käsittelemään syy-seuraussuhteita. (Hirsjärvi & Hurme 1991, 108–109, 111–112.)

Haastattelut toteutetaan laadullisena puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa tutkimusongelman keskeiset asiat tai teema-alueet nostetaan esiin ja näitä aiheita ja teemoja käsittelemällä pyritään saamaan vastauksia tutkimusongelmaan. Päämääränä on, että vastaaja antaa oman kuvauksensa aiheista/teemoista. Näin toimimalla huomioidaan tulkinat ja merkityksenannot kyseisen teeman osalta. Tämä mahdollistaa tarkoituksenmukaisen syy-seuraussuhteiden tarkastelun. Keskustelulle määritellään keskustelurunko ja kysymykset, mutta haastattelussa huomioidaan seikat, joita ei ole otettu huomioon etukäteen, mutta jotka nousevat esiin vasta haastattelutilanteessa. (Kananen 2017, 89–91, 95–99.)

Haastattelusta saatu aineisto analysoidaan. Tarkoituksena on selvittää ja purkaa, mitä nuorten kannabiksenkäyttöön pystyttäisiin puuttamaan ennalta estävästi. Mitkä tekijät ovat poliisin näkökulmasta avainasemassa ennalta estävässä toiminnassa.

Opinnäytetyö toteutetaan tutkimuksellisena työnä, jossa pyritään selvittämään lisäksi nuorten kannabiksen käyttöä ja kannabisasenteita. Opinnäytetyössä selvitetään kannabiksen vaikutuksia käyttäjään sekä käsitellään kannabiksen pitkäaikaisvaikutuksia. Kannabiksen käyttöön liittyen haastatellaan kokemusasiantuntijaa, joka tuo kirjallisuuden ohelle omakohtaiset kokemukset ja ajatukset kannabiksen käytön mahdollisista seurauksista ja vaikutuksista tulevaisuuteen. Opinnäytetyö on

tarkoitettu antamaan tietoa aiheesta ja tunnistamaan kannabiksen aiheuttamat vaarat, niin että nuoren käytön aloittaminen ja jatkaminen voitaisiin ennalta estää ja puuttua siihen ajoissa.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kerätä syvällistä sisältöä henkilökohtaisessa haastattelutilanteessa. Opinnäytetyö toteutetaan teemahaastatteluilla ja kerättyä tietoa pyritään hyödyntämään ymmärtämällä aihetta tai ongelmaa paremmin. Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen tutkimus, sillä se on oiva tapa selvittää nuorten kannabiksenkäyttöön ja asenteisiin liittyvää ilmiötä paremmin. Teoreettisten lähteiden ja haastatteluiden avulla pyrkimyksenä on ymmärtää nuorten kannabiksenkäyttöön liittyvää ajankohtaista tilannetta, käyttöä ja asenteita sekä analysoida tiedon pohjalta ennalta estävää työtä koskien nuorten huumausaineisiin liittyviä kokeiluja ja käyttöä. Teoreettisten lähteiden ja haastatteluiden pohjalta analysoidaan tietoa. Teemahaastattelu haastateltavan kanssa kasvotusten on hyvä tapa saada tietoa tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelussa korostuu niin sanotusti se, että haastattelu etenee haastateltavan vastausten mukaan ja luo näin paremmin kokonaisvaltaisen kuvan tutkittavasta aiheesta. (Kananen 2017, 32–40.)

3 YLEISTÄ KANNABIKSESTA

Kannabis on laissa huumausaineeksi luokiteltu aine Suomessa. Rikoslain 50 luvun 1 § kieltää huumausaineen hallussapidon, maahantuonnin, myynnin, levityksen ja käytön (RL 39/1889). Huumausaineiksi määritellään sellaiset aineet, jotka aiheuttavat niiden keskushermostovaikutuksista johtuvia korjaantuvia käyttäytymisoireita tai psykologisia muutoksia. Ne nautitaan nautinnon tai huumauksen saavuttamiseksi ilman hoidollista tarkoitusta. Kannabiksella on mielihyvää tuottavia vaikutuksia, jotka ovat huumeikäytön ja riippuvuuden kehittymisen perusta. Kannabiksen vaikutus perustuu kannabinoideihin, joista tärkein on delta-9-tetrahydrokannabinoli eli lyhennettynä THC. Kannabinoidien vaikutus välittyy kannabinoidireseptorien kautta. (Seppä ym. 2012, 23–25.)

Kannabiksen käyttö on yleistynyt erityisesti nuorten keskuudessa. Nuorten kannabiksen käyttö on erityisen huolestuttavaa, sillä heidän aivojensa kehitys on vielä kesken ja kannabiksen käytöllä voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia aivojen toimintaan. Aivojen kehitys jatkuu vielä pitkälle yli 20-vuotiaaksi asti, jonka vuoksi varhainen nuorena aloitettu kannabiksen käyttö on erittäin suuri riskitekijä riippuvuuden kehittymiselle. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää panostaa huumeiden käytön ehkäisyyn ja seulontaan nuorten keskuudessa. Lisäksi on ensiarvoisen tärkeää tarjota ajankohtaista hoitoa ja tukea niille nuorille, jotka sitä tarvitsevat, jotta voidaan varmistaa kansanterveyden prioriteettien toteutuminen. (NIDA 2021b.)

3.1 Kannabis

Kannabiksesta puhuttaessa tarkoitetaan Hamppu-nimistä kasvia, jolla on päihdyttävä vaikutus käyttäjään. Kannabiksen vaikutukset ja teho riippuu kannabiksessa olevista kannabinoideista ja ter-

peeneistä. Kannabinoidit ja terpeenit saadaan kannabiksesta käyttöön kuumentamalla tai höyrystämällä. Hampusta on löydetty kannabinoideja yli 100 kappaletta ja terpeenejä yli 200 kappaletta. Kannabiksen tärkeimmät vaikuttavat ainesosat ovat: delta-9-tetrahydrokannabinoli, joka tunnetaan puhekielessä nimellä THC, sekä kannabidioli ja kannabinoli. (Vanha-Majamaa 2018, 22–23.) Huu-
mausaineena cannabis on samaan aikaan hallusinogeeni eli harha-aistimuksia aiheuttava, stimulantti eli keskushermostoa kiihottava sekä sedatiivi, jolla on rauhoittava vaikutus. (Dahl & Hirschowitz 2005, 7).

Cannabis jakautuu kahteen alalajiin, jotka ovat Cannabis sativa ja Cannabis indica. Cannabis Sativa on siis hampukasvin tieteellinen nimi. Sativa vaatii kasvaakseen paljon valoa ja lämpöä. Kasvina se tunnetaan pitkästä ja hoikasta ulkonäöstään, jossa on kapeat lehdet. Sativa kehittää kukkansa hitaasti ja se voi parhaimmillaan kestää jopa 4 kuukautta. (Eml., 24–25.)

Cannabis indica on lyhyempi kasvi, jonka pituus jää alle kahteen metriin. Hampulaji Cannabis indica on puolestaan tuuhea kasvi, jonka lehdet ovat myös sativaa leveämpiä. Indica kasvaa nopeammin kuin sativa ja kukinto kehittyy nopeasti 1.5–2 kuukaudessa. Cannabis indica kerää hartsia pintaansa, joka suojaaa sitä kovemmastakin ilmastossa. Cannabis indican sisältämä THC-pitoisuus on pienempi kuin Cannabis sativassa, mutta indican sisältää puolestaan kannabidiolia sekä kannabinolia enemmän. Kyseinen Cannabis indica on Suomessa yleisempi ja suositumpi kasvi nopean kukkimisensa vuoksi sekä sen paremmasta kyvystä kasvaa ja kehittyä myös Suomen kaltaisessa karummassa ja viileämmässä ilmastossa. (Eml., 26–27.)

3.2 Delta-9-tetrahydrokannabinoli eli THC

THC on psykoaktiivinen ainesosa, jota kannabiksesta saa. Mitä korkeampi kannabiksen THC-pitoisuus, sitä voimakkaampaa cannabis on. THC:tä on kannabiksessa kaikkein eniten kasvin kukinnossa. Kannabista poltettaessa ja höyrystettäessä THC kulkeutuu keuhkorakkuloiden kautta verenkiertoon ja reseptoreihin. (Vanha-Majamaa 2018, 70–71.) THC sitoutuu käyttäjän kannabinoidireseptoreihin, joita sijaitsee aivoissa ja ääreishermostossa, joka ulottuu päästä varpasiin. Kannabinoidireseptoreita CB1 löytyy erittäin suuria määriä joillakin aivoalueilla, kuten hippokampuksessa ja pikkuaivoissa, mutta aivojen ulkopuolella ne jakautuvat myös rasvasoluihin ja haimaan, missä ne vaikuttavat aineenvaihduntaan. CB2-reseptorit sijaitsevat enimmäkseen immuunijärjestelmässä. (Pearlson 2020, 64.)

3.3 Kannabidioli

Cannabiksen sisältämän kannabidiolin (CBD) vaikutus on antipsykoottinen ja neuroprotektiivinen. Se lieventää THC:n vaikutuksia. Kannabidioli sitoutuu erityisesti vanilloidireseptoreihin eikä niinkään cannabisreseptoreihin, kuten THC. (Vanha-Majamaa 2018, 71–72.) Kannabidiolilla on osoitettu olevan myönteisiä terveysvaikutuksia antioksidanttisten, kouristuksia ehkäisevän ja hermostoa

suojaavien ominaisuuksien ansiosta. Kannabis on kuitenkin erityisen haitallinen korkean THC ja alhaisen CBD-pitoisuuden vuoksi. (Ford ym. 2017.)

3.4 Kannabinoli

Kannabinoli on heikosti psykoaktiivinen ainesosa. Kannabinoli (CBN) on myös THC:n hapettumistuote, joka tarkoittaa, että kannabiksen kannabinoli pitoisuus kasvaa, jos se saa happea. (Vanha-Majamaa 2018, 73.) Kannabinolit rasvaliukoisina kulkeutuvat verenkierrossa rasvaa sisältäviin solurakenteisiin aivoihin, keuhkosoluihin, sukusoluihin ja rasvakudoksiin (Dahl & Hirschovits 2005, 8).

4 LAKI JA ASETUS HUUMAUSAINERIKOKSISTA

4.1 Huumausaineen käyttörikos

Huumausaineen käyttörikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 50 luvun 2 a §:n kohdassa (654/2001). Laissa säädetään, joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (RL 50:2a)

4.2 Huumausainerikos

Huumausainerikokseksi on rikoslain (39/1889) määritelty 50 luvun 1 §:n (374/2008) mukaan, joka laittomasti

- 1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, katkasvia (*Catha edulis*) tai *Psilocybe*-sieniä,
- 2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoja, hamppea tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,
- 3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,
- 4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai
- 5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta.

Edellä mainitut täyttäen henkilö syyllistyy huumausainerikokseen, josta on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 50:1.)

4.3 Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa (39/1889) rikoksen kohteena on 50 luvun 2 §:n mukaan (1304/1993) erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta tai sillä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai jos huumausainerikoksen tekeminen on osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, huumausainerikoksella aiheutetaan usealla ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa tai huumausaineita levitetään alaikäiselle tai muuten häikäilemättömällä tavalla ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, on tällainen rikoksentekijä tuomittava törkeästä huumausainerikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. (RL 50:2.)

5 HUUMERATTIJUOPUMUS

Rikoslain (39/1889) 23 luvun 3 §:n mukaan (1198/2002) rattijuopumuksesta tuomitaan se, joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua käytettyään huumausainetta niin, että hänen veressään on ajon aikana tai sen jälkeen käytetyn huumausaineen vaikuttavaa ainetta tai sen aineenvaihduntatuotetta. Tämän momentin säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos mainittu aine tai aineenvaihduntatuote on peräisin lääkevalmisteesta, jota kuljettajalla on ollut oikeus käyttää. (RL 23:3.)

Rattijuopumuksesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 23 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan (1198/2002) myös se, joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua käytettyään muuta huumaavaa ainetta kuin alkoholia taikka tällaista ainetta ja alkoholia niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut (RL 23:3.3).

Kannabiksen vaikutuksen alaisena ajaminen heikentää kuljettajan etäisyyden arviointikykyä, nopeutta ja aikaa. Kannabiksen aiheuttamat vaikutukset koordinaatiokyvyn heikentymiseen, reaktiokyvyn ja muistin heikentymiseen sekä keskittymis- ja huomiointikykyyn lisäävät riskiä joutua onnettomuuteen. Kannabista käyttävien kuljettajien riski joutua liikenneonnettomuuksiin on kaksinkertainen päihteettömiin kuljettajiin verrattuna. Tavallisen keskimääräisen kannabisannoksen, jossa on keskimäärin 20 mg tetrahydrokannabinolia, vaikutus kuljettajan ajamiseen vastaa yhtä paljon kuin 1 promillen humalatila alkoholista. (Seppälä & Kuoppasalmi 2005.)

Kannabis säilyy elimistössä pitkään. Kannabiksen sisältämän kannabinolin puoliintumisaika on keskimäärin 8 vuorokautta eli yksi kerta-annos poistuu elimistöstä vasta 2–4 viikon kuluttua. Kannabista säännöllisesti käyttävillä kannabinolit varastoituvat elimistöön ja vaikuttavat täten elimistön eri toimintoihin vielä useiden viikkojen ajan viimeisen käyttökerran jälkeen. Elimistöön varastoituneet kannabinolit voivat aiheuttaa käyttäjälle uusia lieviä päihtymystiloja poistuessaan elimistöstä. Kannabis vaikuttaa käyttäjään vielä pitkään kerta-annoksen jälkeen sekä poistuu hitaasti elimistöstä vaikuttaen henkilön kykyyn ajaa. Kannabiksen vaikutuksen alaisena ajaminen heikentää kuljettajan

arvostelukykyä sekä motorista koordinaatiota mikä lisää onnettomuusriskiä. Kuljettajan reaktioaika pitenee yhden käyttökerran jälkeen jopa 24 tunniksi. Ajan, paikan ja etäisyydentajunta myös vaikeutuu. (Dahl & Hirschovits 2005, 7–9.)

Huumerattijuopumukseen syyllistyessään kuljettaja aiheuttaa vaaraa itselleen sekä muille tienkäyttäjille, sillä riski liikenneonnettomuuksille kasvaa huomattavasti huumausaineiden vaikutusten alaisena. Suomessa on huumausaineita koskien nollatoleranssilaki tarkoittaen, että henkilön voidaan todeta olevan syyllistynyt rattijuopumukseen, jos hänestä otetusta verinäytteestä löytyy huumausainetta. Huumausainerattijuopumusepäilyjen määrä vuonna 2012 oli 3863 kappaletta ja sen määrä on ollut nousussa vuodesta 2013 lähtien. Vuonna 2019 epäiltyjä huumausainerattijuopumuksia oli yli 9236 kappaletta. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen ja Poliisihallituksen tiedotteesta vuodelta 2020 ilmeni huumerattijuopumusten osuuden olevan ensimmäistä kertaa korkeampi kuin alkoholi-rattijuopumusepäilyjen määrän. Keskusrikospoliisin tehdyn selvityksen mukaan kannabiksen osuus huumausainerattijuopumuksissa oli 19.6 prosenttia vuonna 2019. (Rönkä & Markkula 2020, 107–111.)

5.1 Ajo-oikeus

Huumausainerikoksilla on vaikutus nuoren ajokorttiin. Ajokorttilaissa käsitellään ajo-oikeutta koskevia asioita, kuten ajokortin edellytyksiä. Ajokortin edellytyksenä on riittävä terveydentila. Rattijuopumukseen huumausaineiden osalta syyllistynyt nuori määrätään ajokieltoon, joka määräytyy rangaistuksen mukaan. Rattijuopumuksesta rangaistusasteikko on sakosta enintään 6 kuukauteen vankeutta, jonka perusteella ajokiellon pituus ensikertalaisen kohdalla on 2 kuukaudesta 6 kuukauteen. (AKL 64§; Poliisi 2023b.)

Terveydentilan suhteen voidaan katsoa, että vaatimukset eivät täyty, jos nuori käyttää huumausaineita. Jos poliisilla on syytä epäillä, että henkilö ei täytä ajokortin terveystaakkoja, voidaan nuori velvoittaa hankkimaan terveydentilaansa koskien lääkärinlausunto ajokiellon uhalla (AKL 20 §:1). Nuoren ajaessa moottorikäyttöistä ajoneuvoa huumausaineiden vaikutusten alaisena, nuori syyllistyy huumausaineen käyttörikoksen lisäksi rattijuopumukseen, josta seuraa nuorelle sakon ohella ajokieltoa. Ajokiellon pituuteen vaikuttaa muun muassa nuoren ensikertalaisuus, jolloin ajokiellon pituus on noin kolme kuukautta. Jos nuori syyllistyy toista kertaa, ajokielto on noin puolen vuoden mittainen. Keskeistä ajokiellon keston arvioinnissa on myös käytetyn huumausaineen vaikutus kuljettajan toimintakykyyn sekä ajamisesta muille tienkäyttäjille aiheutunut vaara tai sen todennäköisyys. Poliisi voi vaatia päihdelääkärinlausuntoa nuorelta, vaikka nuori ei olisi jäänyt kiinni autolla ajamisesta huumausaineiden vaikutuksen alaisena. Lääkärinlausunnon vaatimiseen riittää, että nuorella on ajokortti. (POL-2019-10957, 34–39; Puhakainen 2021.) Jos nuori määrätään ajokieltoon, hänellä ei ajo-oikeuden haltijana ole silloin ajo-oikeutta. Ajokiellon päättyessä kuljettajan ajo-

oikeus palautuu takaisin vasta, kun hän asioi poliisiasemalla ja noutaa ajokorttinsa poliisilta takaisin. (Poliisi 2020.)

5.2 Opiskelu- ja työelämä

Huumausainerikoksesta kiinni jäämisellä on vaikutusta nuoren työ- tai opiskelupaikkaan. Nuori ei tule usein ajatelleeksi kannabiksen käytön ja kokeilun vaikutuksia tulevaisuuteen jäädessään siitä kiinni. Teini-ikäseinä nuori ei usein tiedä, mikä ala ja ammatti kiinnostaa ja jäädessään kiinni huumausaineiden käytöstä tai hallussapidosta moneen ammattiin hakeutuminen voi estyä nuorelta. Rikosrekisteriotetta vaaditaan esimerkiksi hakeutuessa työskentelemään lasten kanssa. Merkintä rikosrekisteriotteessa on tällöin este opiskelu- tai työpaikalle. Huumausaineen käyttörikoksella voi olla vaikutuksia myös turva- ja logistiikka-alalla työskentelyyn sekä asepalvelukseen. Esimerkiksi poliisiksi tai rauhanturvaajaksi hakeutuminen ja pääsy estyy, jos hakijalla on käyttörikosmerkintä. (Puhakainen 2021.)

Kannabis aiheuttaa koulussa ja työssä haittoja, jotka näkyvät opiskelu- ja työkyvyn heikentymisinä, poissaoloina sekä opiskelu- ja työtehtävien laiminlyönteinä. Päihtynyt tai vierotusoireistaan kärsivä voi aiheuttaa työpaikalla työturvallisuusriskejä, erityisesti aloilla, jotka vaativat erityistä tarkkuutta ja huolellisuutta sekä ne alat, joissa keskitytään muiden terveyden ja hengen turvaamiseen. (Dahl & Hirschovits 2005, 228.)

6 KANNABIS JA NUORTEN ASEENTEET

Kannabis on eniten käytetty huumausaine Suomessa. Suomessa kannabiksen käyttö keskittyy erityisesti nuoriin. Osalla käyttö on yksittäistä, mutta toisilla tilanteisiin kohdistuvaa viihdekäyttöä. Noin 10 prosenttia säännöllisistä käyttäjistä tulee riippuvaiseksi kannabikselle. (Seppä ym. 2012, 97.)

Vuonna 2015 nuorille järjestetyssä ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) koululaiskyselyssä selvitettiin nuorten huumeiden käyttöä ja asenteita huumausaineita kohtaan. Kyselyyn vastanneet olivat vuonna 1997–2001 syntyneitä suomalaisia nuoria. Tutkimuksen suoritti Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen Alkoholi ja huumeet -yksikkö. Kysely toteutetaan nuorille neljän vuoden välein. Kyselyyn vastanneet nuoret vastasivat kannabiksen käyttöön liittyvistä riskeistä. Vastauksista ilmeni aiempina vuosina saatuihin kyselyihin verrattuna nuorten asenteiden muuttuminen lievemmiksi. Lähes puolet nuorista vastasi, että kannabiskokeiluun ei liity mitään riskejä tai että ne ovat vähäisiä. Lisäksi niiden osuus, jotka pitivät säännölliseen kannabiksen käyttöön liittyviä riskejä suurina, oli tasaisesti vähentynyt 73 prosenttiin. Kyselyyn osallistui 5000 oppilasta, jotka olivat syntyneet vuosina 1997–2001. (Raitasalo ym. 2015, 23, 31–32)

Vuoden 2019 ESPAD-tutkimukset osoittavat nuorten alkoholin käytön vähentyneen, mutta kannabiskokeilujen puolestaan kasvaneen. Vuonna 2019 nuorten 9. luokkalaisten poikien osuus kannabiskokeilujen puolesta

biksen käytön kokeilemisen suhteen on 13 prosenttia ja tytöillä 9 prosenttia. Tutkimuksessa viimeisen kuukauden aikana kannabista käyttäneiden osuus oli pojilla 5 prosenttia ja tytöillä kaksi prosenttia. Tulokset ovat sen suhteen nousussa verraten vuoteen 2015, mikä kertoo nuorten lisääntyneestä säännöllisesti kannabiksen käytöstä. (Raitasalo & Härkönen 2019, 1, 7.)

Terveyden ja Hyvinvoinninlaitoksen toteuttamassa päihdetutkimuksessa yhdessä Tilastokeskuksen ja Nuorisotutkimusverkoston kanssa vuonna 2022 oli mukana Suomen väestöä koskevasta tietokannasta satunnaisesti valittuja suomalaisia henkilöitä 8200, ikäjakaumalla 15–19 vuotta. Tutkimuksen avulla kartoitetaan muutoksia huumeiden käytön yleisyyden ja asenteiden suhteen. Tutkimusten tuloksista selviää huumekekeilujen viisinkertaistuneen Suomessa 90-luvun alkupuolelta lähtien. Ikäryhmässä 15–24-vuotiaat huumeiden kokeilu ja käyttö ovat yleistyneet vuodesta 2018, mutta yleistymisen on ollut maltillista. 15–24-vuotiaista suomalaisista 27 prosenttia on kokeillut jotakin huumausainetta elämänsä aikana, kun sama lukema 25–34-vuotiailla nuorilla aikuisilla on jo 47 prosenttia. Yleisimmin kokeiltu huumausaine on kannabis, jota vuonna 2022 raportoi kokeilleensa 29 prosenttia suomalaisista eli 1118 henkilöä. Tutkimukseen osallistui 3857 henkilöä. (Karralainen ym. 2023.)

Kannabis vaikuttaa keskushermoston kehittymiseen, jonka vuoksi kannabiksen käytön aloittaminen nuorena on hyvin vahingoittavaa nuoren psykososiaaliselle kehitykselle (Seppä ym. 2012, 97). Keskushermostoon kuuluvat aivot ja selkäydin. Nuoruusiässä kannabiksen käyttö voi vaikuttaa negatiivisesti aivojen kehittymiseen ja toimintaan. Erityisesti aivojen etuotsalohkon ja hippokampuksen kehitys voi kärsiä. Aivojen etuotsalohko vastaa toiminnan suunnittelusta, päätöksenteosta, käyttäytymisen säätelystä ja impulssien kontrolloinnista. Hippokampus puolestaan on tärkeä muistin ja tunteiden säätelyn kannalta. Kannabiksen käyttö vaikuttaa myös negatiivisesti nuoren oppimiskykyyn ja kognitiiviseen suorituskkykyyn. Vaikutukset voivat olla erityisen voimakkaat nuorilla, joiden aivot ovat vielä kehitysvaiheessa. (NIDA 2020, 9–12.) Nuoruusiässä aivot kehittyvät voimakkaasti ja saavat lopullisen rakenteensa ja toimintakykynsä vasta noin 25-vuotiaana (Aivot kehittyvät 25-vuotiaaksi, mutta jo 21-vuotiaat luvivat linnassa kuin aikuiset, Suomenmaa 30.1.2020).

Vermontin yliopiston tutkijoiden IMAGEN-nimisessä projektissa tutkitaan kannabiksen vaikutuksia teini-ikäisten aivoihin. Tutkimukseen osallistui 46 teini-ikäistä nuorta, jotka olivat käyttäneet kannabista kerran tai kahdesti ennen 14 vuoden ikää. Tutkimuksessa selviää, että yhden tai kahden kannabissätkän polttaminen riittää muuttamaan tunteisiin ja muistiin liittyvien aivoalueiden toimintoja ja rakennetta. Aivokuvauksissa näkyy vaikutuksia kannabinoidireseptoreissa ja solukalvorseptoreissa, jotka säätelevät ruokahalua, kiputuntemusta, mielialaa ja muistia. Kerran tai kaksi kannabista käyttäneillä nuorilla oli normaalia suurempi harmaan aineen määrä. Harmaata ainetta on aivoissa ja se sisältää hermosolujen osia. Harmaa aine muodostuu alueista, jotka kontrolloivat lihaksia, aistihavaintoja kuten näköä ja kuuloa, sekä muistia, puhetta, päätöksentekoa ja itsehillintää. Harmaa aine on siis vahvasti mukana aivo- ja kognitiivisessa toiminnassa. (Orr ym. 2019, 1–6.)

Harmaan aineen liian suuri määrä vaikeuttaa aivojen kypsymisen hienosäätöä, sillä nuoren aivot ovat vasta kypsymässä. Merkittävimmät muutokset olivat mantelimumakkeessa ja hippokampusseissa. Mantelimumake on vahvasti yhteydessä pelkoon ja muihin tunteisiin. Hippokampus liittyy muistin kehitykseen ja avaruudellisiin kykyihin. (Eml., 5.)

Kannabisriippuvuuden synnystä ja syistä puhunut psykiatrian erikoislääkäri Jonna Levola painottaa kannabiksen käytössä korostuvan usein mielihyvän tunteen hakeminen tai pyrkimys päästä eroon epätoivotusta tilasta, kuten ahdistuksesta. Cannabis lisää mielihyvähormonin eli dopamiinin vapautumista, joka saa jatkamaan käyttöä. Ilman kannabista on paha olo eikä käyttöä pystytä lopettamaan. Käyttäjät pyrkivät poistamaan pahan olon kannabiksesta aiheutuvan päihtymyksen kautta. Käyttäjän kiinnostus elämään ja arkisiin asioihin hiipuu eikä käyttäjä koe saavansa mielihyvän tunteita mistään muusta kuin kannabiksesta. Kannabiskokeilut ja tuleva käyttö johtuu usein käyttäjän epätoivotusta elämäntilanteesta, jossa koetaan muun muassa ahdistusta. Ahdistus juontaa juurensa jostakin ja tärkeää olisi keskittyä, mistä ahdistus nuoren kohdalla johtuu. Alle 20-vuotiaiden yleisin hoitoon hakeutumiseen johtanut ongelmapäihde on cannabis. Nuorten asenteiden muuttuminen kannabista kohtaan sallivammaksi on huolestuttava suunta, johon tarvittaisiin muutosta. Päihdepsykiatrina toimiva Levola ei kannata kannabiksen laillistamista, sillä kyseessä ei ole harmiton huume. (Nyystilä 2023, A14.)

7 KANNABISRIIPPUVUUS

7.1 Cannabisriippuvuus ja hoitoonohjaus

Cannabis aiheuttaa psyykkistä riippuvuutta. Tärkeimpinä riskitekijöinä riippuvuuden kehittymiselle on nuorena aloitettu tupakointi ja kannabiksen käyttö. Nuorten cannabisriippuvuuden syntyyn vaikuttaa useita eri tekijöitä. Kannabiksen käytön aloittaminen varhaisessa iässä, jatkuva käyttö, geneettiset tekijät sekä ympäristötekijät, kuten ystäväpiiri ja vanhempien käytös voivat vaikuttaa siihen, kehittykö nuorelle riippuvuus vai ei. (Häkkinen 2023, 2–3.)

Cannabiksen vaikutus kehoon ja aivoihin on monimutkainen prosessi. Cannabis sisältää vaikuttavaa THC-yhdistettä, joka vaikuttaa aivojen palkitsemisjärjestelmään. Tämä saa käyttäjässä aikaan mielihyvä- ja rentoutumistunteita, mutta pitkäaikaisen käytön seurauksena voi aiheutua aivojen muutoksia ja dopamiinin erityksen vähenemistä, mikä voi johtaa riippuvuuteen. Lisääntyvä kannabiksen käyttö kasvattaa sietokykyä aineeseen, jolloin käyttäjä tarvitsee suurempia määriä ainetta saadakseen aineesta halutun vaikutuksen. Suurempia annoksia käyttävälle voi kehittyä myös fyysinen riippuvuus. Cannabisin aiheuttamia vieroitusoireita ovat muun muassa unihäiriöt, hermostuneisuus, hikoilu ja ruokahaluttomuus. Fyysiset vieroitusoireet kestävät yleensä vajaan viikon. Vieroitusoireet saavat käyttäjän jatkamaan käyttöään ennalta estääkseen epätoivotut oireet. (Heinälä 2006.)

Kannabiksen aiheuttaman keskushermoston kehittymisen vuoksi kannabiksen saantiin ja käyttöön olisi tärkeää pyrkiä puuttumaan ajoissa kontrolloimalla ja rajoittamalla kannabiksen saantia ja valvontaa. Kannabiksen käyttö vaikeuttaa nuoren keskushermoston kehitystä, jonka vuoksi kannabiksen käytön aloittaminen nuorena on hyvin vahingollista nuoren psykososiaaliselle kehitykselle. (Seppä ym. 2012, 97.)

Keskeisiä menetelmiä riippuvuuden hoidossa ovat asenne- ja käyttäytymismuutoksia suosivat menetelmät. Niissä pyritään herättämään ja lisäämään nuoren muutoshalukkuutta motivoivalla haastattelulla tai motivaatiota nostattavalla- ja kognitiivisbehavioraalisella terapialla. Kognitiivisbehavioraalisessa terapiassa tarkastellaan potilaan mielen toimintamallien ja niiden vaikutusta kannabisasenteisiin ja käyttöön. Tämä terapiamuoto keskittyy potilaan ajattelumalleihin ja käyttäytymiseen ja pyrkii korjaamaan negatiivisia ajatusmalleja, jotka voivat johtaneet kannabiksen käyttöön. Terapiassa opetellaan myös uusia taitoja, joiden avulla voi käsitellä stressiä ja muita elämän haasteita ilman kannabiksen käyttöä. Terapian myötä muutokset kokemisen tavassa ja käyttäytymisessä vaikuttavat kannabisasenteisiin ja hyvinvointiin. Terapiassa edetään asetettujen tavoitteiden suuntaan ja keskitytään auttamaan nuorta päättämään ja luomaan ratkaisuja mahdollisiin esteisiin, joita hoidon aikana ilmenee. Terapiassa pyritään luomaan ratkaisuja mahdollisiin esteisiin ja samalla vähentämään negatiivista mielialaa ja lisäämään positiivista mielialaa. Terapia auttaa kehittämään ongelmanratkaisutaitoja sekä muita taitoja, jotka liittyvät ajattelun ja käyttäytymisen muuttamiseen. Erityisesti nuorelle opetetaan, miten hän voi käyttää näitä taitoja itse. (Kajaste 2015; Beck 2021, 2.)

Behavioraalisia menetelmiä hoidossa ovat muun muassa käyttäytymiskokeilut, toimintasuunnitelman laadinta ja portaittainen altistus. Kognitiiviset menetelmät liittyvät tiedon käsittelyyn liittyviä toimintoihin, kuten havaitsemiseen, ajatteluun ja muistamiseen. Menetelminä voidaan käyttää kognitiivisten vääristymien tunnistamista ja kyseenalaistamista, uusien vaihtoehtojen löytämistä sekä ajatusten havainnointia ja kirjaamista. (Seppä ym. 2012, 122–123.)

Kannabisriippuvuudesta kärsivä hakeutuu hoitoon harvoin, jonka vuoksi on tärkeää tunnistaa ja puuttua riittävän ajoissa nuoren kannabiksenkäyttöön. Ammattitaitoisen ohjauksen kautta nuori usein ymmärtää, että hoidolla pyritään nuoren terveyden parantamiseen ja psykososiaaliseen kuntoutukseen. Säännöllisesti kannabista käyttäneistä alle 18-vuotiaat ja erityisesti alle 16-vuotiaat tulisi saada arvioon ja hoitoon, missä motivoivasta haastattelusta on saatu hyviä kokemuksia. Samanaikaiset mielenterveysongelmat ovat yleisiä runsaasti kannabista käyttävillä nuorilla. (Hakkarainen ym.2014, 4.)

Nuorelle alkava kehittymässä oleva tai jo riippuvuudeksi asti muodostunut kannabisriippuvuus tulee osata erottaa nuoresta. Nuori ei ole sama asia kuin riippuvuus. Nuoren kohdalla tulisi keskittyä,

kuinka tilannetta voisi parantaa ja tukea nuorta kaikin mahdollisin tavoin. Jos nuoren vanhempi kokee itsensä avuttomaksi tilanteessa, eikä tiedä miten tilanteeseen tulisi puuttua tai puuttumisesta huolimatta keinot eivät ole toimineet nuoreen, on tärkeää pyytää tilanteeseen apua ammattilaiselta. (Rogers & Goldstein 2012, 128–129.) Vanhemmat voivat ottaa yhteyttä ja pyytää neuvoa ja apua tilanteeseen esimerkiksi nuoren koulusta, jossa toimivat kouluterveydenhuolto, koulukuraattorit, psykologit ja koululääkärit. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Nuoren ongelmien syntymistä pyritään ehkäisemään sekä varmistamaan mahdollisimman varhainen tuki nuorille, jotka sitä tarvitsevat. Nuoren opiskeluympäristön tulisi tukea nuoren psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. (OHL 2.1,2,3 §; OHL 3.1 §.)

Nuoren huoltaja voi ottaa myös suoraan yhteyttä oman alueensa poliisin ankkuritiimiin. Poliisin lisäksi ankkuritoiminnassa on mukana erityisnuorisotyö, sosiaalipäivystys ja sovittelutoimisto riippuen millaisesta tilanteesta on kyse ja mitä nuori tarvitsee. (Poliisi 2023a.)

Perheen vaikutuksella ja kodin ilmapiirillä on suuri vaikutus ennalta estävässä merkityksessä. Pienillä, mutta tärkeillä asioilla on nuorten hyvinvointia tukevia edesauttavia vaikutuksia. Kodin tulisi olla nuorella vakaa ja toimiva. Nuori tarvitsee rinnalleen aikuisia, jotka toimivat roolimallina, oppaina ja rakastavina tukien nuorta. Nuoren kanssa olisi tärkeää rakentaa avoin ja luottamuksellinen keskusteluyhteys sekä asettaa nuorelle selkeät säännöt. Nuoren uhittelusta ja vanhempien ja nuoren riidoista huolimatta nuori tuntee olonsa turvalliseksi kodissa, jossa on rajat ja rakkautta. (Rogers & Goldstein 2012, 133–136, 144.)

7.2 Kannabiksen pitkäaikaisvaikutukset

Kannabiksella on paljon lyhyt- että pitkäaikaisvaikutuksia. Pitkäaikaisessa käytössä riskit erilaisille ongelmille ja sairauksille ovat suuremmat, mutta kannabiksen kohdalla vaikutukset ovat aina yksilöllisiä ja vaikutukset ovat riippuvaisia monista eri tekijöistä. Vakavia pitkäaikaisvaikutuksia voi ilmetä jo ensimmäisen käyttökerran jälkeen. Erityisesti nuorena aloitettu kannabiksen käyttö lisää riskiä kannabisriippuvuudelle, muiden huumausaineiden käytölle sekä psykoosille. (Aalto ym.2018, 120–123.)

Yhdysvalloissa Connecticutin osavaltiossa tehdyssä tutkimuksessa Marihuana Treatment Project Research Group vahvistaa, että kannabiksen pitkäaikaiskäytön seurauksena ilmenee muistihäiriöitä, jotka pahenevat hiljalleen. Tutkimuksessa kannabiksen pitkäaikaiskäyttäjät suoriutuivat huomattavasti huonommin kuin lyhytaikaiset käyttäjät muistia ja huomiota vaativissa testeissä. Pitkäaikaiskäytöstä ilmeni heikentyneitä kykyä oppia, huomiokyvyn laskua sekä muistin heikkenemistä, jotka kestävät päihtymysajan yli ja pahenevat vuosien saatossa kannabista säännöllisesti käytettäessä. (Original Contribution, 6.3.2002.)

Kannabiksen pitkäaikaisen käytön seurauksena kannabinoidireseptorien ja siihen liittyvien neuro-modulaattorijärjestelmien toiminta muuttuu. Kannabiksen psykoaktiivisin aine THC sitoutuu kannabinoidireseptoreihin, joita sijaitsee sekä aivoissa että ääreishermostossa. Vaikutus keskushermostossa on pääosin lamaava. Kannabiksen käyttö vaikuttaa heikentävästi kognitiivisiin kykyihin vaikeuttaen verbaalista oppimiskykyä, muistia ja huomiokykyä. Yhteys on hyvin vahva, mikäli kannabiksen käyttö alkaa nuorella iällä. Kannabiksen käyttö muuttaa myös nuoren aivojen rakennetta pysyvästi. (Broyd ym. 2015.)

Säännöllisestä ja pitkäaikaisesta kannabiksen käytöstä aiheutuu toleranssin nouseminen eli sietokyky aineeseen kehittyy, jolloin käyttäjä tarvitsee suurempia annoksia ja useammin saadakseen kannabiksen aiheuttamat vaikutukset. Riski psykkiselle riippuvuudelle kasvaa säännöllisellä kannabiksen käytöllä. Käyttäjälle, jonka annokset ovat suuria voi kehittyä myös fyysinen riippuvuus. Kannabiksen käytöllä on haitallisia vaikutuksia hengityselimistön toimintaan. Cannabis sisältää karsinogeenisiä eli syöpää aiheuttavia aineita. Cannabis sisältää muun muassa myrkyllisiä aineita kuten hiilimonoksidia, tervaa, nitrosamiinia ja vetysyanidia. Kannabiksen sisältämä tervan ja hiilimonoksidin määrä on viisinkertainen tupakkaan verrattuna. Cannabis voi aiheuttaa käyttäjälle erilaisia limakalvotulehduksia, keuhkolaajentumaa, yskää ja kroonista keuhkoputkentulehdusta ja lisääntynyttä riskiä syöpään. (Dahl & Hirschovits 2005, 9, 13–14.)

Cannabis vaikuttaa nuoren hormonituotantoon, jossa testosteronin tuotanto vähenee, sperman laatu huononee ja siittiöihin voi syntyä epämuodostumia. Naisilla kuukautiskierto voi muuttua epä-säännölliseksi, sillä naishormonituotanto laskee. Seksuaalinen halukkuus vähenee ja nuorten murrosiän aika pitkittyy. Murrosiässä aloitettu kannabiksen käyttö vaikeuttaa hormonaalista kehitystä. (Eml., 12.)

7.3 Cannabis ja mielenterveyshäiriöt

Cannabis vaikuttaa mielenterveyteen lisäämällä riskiä ahdistus- ja masennushäiriöiden kehittymiselle. Kannabiksen vaikutus ei ole kaikilla kuitenkaan samanlainen. Kannabiksen vaikutuksiin vaikuttavat kannabiksen THC-pitoisuus, nautittu määrä, käyttäjän ikä, terveydentila sekä fysiologiset selittävät tekijät, kuten perinnölliset riskit ja taipumukset. Kannabiksen pitkäaikainen ja runsas käyttö lisää nuorten kohdalla erityisesti riskiä haittojen syntymiselle. Kannabiksen käyttö lisää noin kaksinkertaisesti riskiä sairastua skitsofreniaan aikuisiässä. Riski sairastua skitsofreniaan on sitä suurempi mitä nuorempaan käyttö on aloitettu, ja mitä runsaampaa käyttö on ollut. Toisilla ihmisistä on erityisen korkea riski kannabiksen haitoille ja heidän tulisikin erityisesti välttää kannabiksen käyttöä. Suurentunut riski on huomattava raskaana olevien henkilöiden kohdalla, psykoosioireista kärsineillä henkilöillä sekä heillä, jotka ovat henkilö- tai perhehistoriansa vuoksi alttiimpia päihdeongelmille tai psykoosien puhkeamiselle. Kannabiksen käytön aiheuttama psykoosi ja paniikki voi syntyä jo pienestä annoksesta ja ensimmäisellä kerralla. Käytökertojen ja annosten lisääntyessä riski psykoosiin kasvaa edelleen. (Rogers ja Goldstein 2012, 18–20.)

7.4 Kannabispsykoosi

Psykoosilla tarkoitetaan mielenterveydenhäiriötä, jossa henkilön todellisuudentaju vääristyy. Psykoosin saaneella henkilöllä on vaikeuksia erottaa mikä on totta ja mikä ei. Psykoosiin liittyy myös harha-aistimuksia ja poikkeuksellista käyttäytymistä. Harha-aistimukset voivat liittyä kaikkiin aisteihin; kuulo-, näkö-, maku- ja tuntoaistiin. Psykoosissa oleva henkilö alkaa kuulemaan ääniä, joita muut eivät kuule sekä tuntee muun muassa ihonsa alla pistelyä ja liikettä. Psykoosissa olevan henkilön mieleen voi tulla vahvoja tuntemuksia siitä, että joku lukee hänen ajatuksiaan. Psykooseissa oleva voi myös kokea olevansa vainottu ja, että hänen liikkeitään seurataan ja tarkkaillaan. Puheen tasolla psykoosi ilmenee vaikeutena löytää sanoja. Sanavarasto heikkenee ja henkilön on vaikea olla keskustelussa läsnä ja ymmärtää puhetta. Psykoosissa olevan on myös vaikea pysyä keskusteluissaan aiheessa, jonka vuoksi ajatus katkeaa toistuvasti ja ilmaisu on sekavaa. Tunne-elämässä kannabiksen aiheuttama psykoosi näkyy tunteiden lamaantumisenä tai erittäin voimakkaina tunteina. Henkilö voi kokea, että hänellä ei ole tunteita lainkaan ja kokee myös vaikeutta tuntea nautintoa. Kannabispsykoosiin sairastuneella ilmenee voimakkaita pelon ja syyllisyyden tunteita, jotka hallitsevat jokapäiväistä elämää. (Mustonen ym. 2018.)

Turun yliopiston päihdelääketieteen apulaisprofessori Niemelä toteaa kannabiksesta aiheutuneen psykoosin olevan vakava tila, johon sairastuneista arviolta joka kolmas saa myöhemmin skitsofreniadiagnoosin (Pöytäri 2022, Iltalehti 22.10.2022).

Kannabispsykoosiin sairastunut voi itse huomata epätavalliset tuntemukset ja oireet, jotka viittaavat kannabispsykoosiin, mutta ulkopuoliset henkilöt kuten perheenjäsenet, ystävät ja opettajat koulussa voivat kiinnittää huomion nuoren käytöksen muuttumiseen, johon tulisi heti puuttua. Nuori saattaa puhua itsekseen, eristäytyä kotiin, tehdä outoja liikkeitä ja asentoja tai puolestaan olla liikumaton. Toimintakyvyn muutokset näkyvät motivaatiossa, aktiivisuudessa, mielenkiinnossa ja jakamisessa. Psykoosin saaneelle pienet asiat vaativat suurta ponnistelua ja uusien asioiden tekeminen on vaikeaa. Usein myös perusasioiden kuten itsestä huolehtiminen ja omien velvollisuuksien hoitaminen tuottaa vaikeuksia. Psykoosiin sairastuneessa henkilössä on usein havaittavissa myös masennusta, ahdistuneisuutta, pakko-oireita, itsetuhoisuutta, sosiaalisten tilanteiden pelkoa sekä maniaa. (Mielenterveystalo.)

Kannabispsykoosiin sairastunut voi kärsiä kannabiksen aiheuttamista pitkäaikaisvaikutuksista vielä pitkään ja mahdollisesti lopun elämäänsä. Vaikka sairastunut olisi avun piirissä ja sairaudessa ei olisi paha vaihe menossa, voi sairastunut kärsiä oireista edelleen vuosien kuluessa eteenpäin. Sairastunut voi edelleen kuulla ääniä, mitä muut eivät kuule. Henkilö voi kokea seuratuksi tulemistä ja vainoamista sekä tuntee, että muut lukevat hänen ajatuksiaan ja puhuvat selän takana pahaa. Tavallisia oireita ovat myös ajattelun, keskittymisen ja uuden oppimisen vaikeudet sekä lisääntynyt

masentuneisuus ja ahdistuneisuus. Pitkäaikaisvaikutukset vaikuttavat luonnollisesti nuoren elämänlaatuun ja toimintakykyyn. Oireet vaihtelevat usein sairauden eri vaiheissa ja ne ovat hyvin yksilöllisiä. Kannabispsykoosia hoidetaan lääkkeillä, joita tarvitaan usein pitkään. Lääkitykselle voi olla myös tarvetta läpi elämän. (Eml., luettu 15.2.2023.)

Riski kannabispsykoosin saamiselle kasvaa, jos suvussa esiintyy psykoosia ja/tai skitsofreniaa. Perinnöllisyys voi siis lisätä riskiä sairastumiseen kannabista käytettäessä. Skitsofreniaan sairastuneen vanhemman lapsen riski sairastua skitsofreniaan voi olla jopa 10-kertainen. Myös muiden lähisukulaisten vakavat mielenterveyden häiriöt voivat altistaa psykoosille. (Mäki 2016, 9–12.)

7.5 Skitsofrenia

Skitsofrenia on psykoottinen mielenterveydenhäiriö, johon liittyy harhaluuloja, aistiharhoja, kognitiivisten toimintojen häiriötä, poikkeavaa motorista käyttäytymistä sekä negatiivisia oireita, kuten aloitekyvyttömyyttä tai sosiaalista vetäytymistä. Oireet vaihtelevat yksilöittäin. Skitsofreniassa tyypillisinä oireina ovat myös masennus ja ahdistus. Skitsofreniaan liittyy muutokset henkilön ajattelussa ja havaitsemisessa, toimintakyvyssä ja tunne-elämässä. Skitsofreniaan sairastuttua henkilön toimintakyky heikkenee niin paljon, että normaalista arkipäiväisestä elämästä on vaikea selviytyä. Kannabiksen käyttö lisää riskiä sairastua skitsofreniaan. (Rovasalo 2021, 1–5.)

Skitsofrenialle altistavia geenejä ja vaikuttavia tekijöitä on useita. Varhaiset hermostolliset kehityshäiriöt sekä vuorovaikutus ympäristötekijöiden kanssa, jolla tarkoitetaan haavoittuvuus-stressimallista. Hyvä vuorovaikutus suojaa vauvaa ja siten esimerkiksi vauvan tarpeisiin vastaamaton vuorovaikutus altistaa sairastumiselle. Altistavia tekijöinä ovat myös vauvaiän ja lapsuuden vaikeat traumaattiset kokemukset kuten pahoinpitelyt ja hyväksikäyttö. Haavoittuvuus on täten kaikilla erilainen. Henkilö, jonka haavoittuvuus on voimakkaampi ja herkempi vaikuttaa negatiivisesti riskiin sairastua myöhemmin skitsofreniaan kannabiksen käytön seurauksena. Skitsofreniaan sairastutaan useimmiten nuorena aikuisena. Yleinen sairastumisikä on miehillä 20–28 vuotta ja naisilla 24–34 vuotta. (Heikkinen-Peltonen ym. 2010, 160.)

8 KANNABIS JA ITSEMURHAT

Kannabiksen käytöllä on vaikutus itsemurhariskiin. Yhdysvalloissa National Institute on Drug Abuse tekemästä tutkimuksessa selviää, että kannabiksen käyttö liittyy lisääntyneisiin itsemurha-ajatuksien, -suunnitelmien ja -yritysten riskeihin nuorilla 18–35-vuotiailla aikuisilla. Tutkimuksessa analysoidaan 281 650 nuoren aikuisen tuloksia. Kannabiksen käytöllä, masennuksella ja itsemurha-ajattelulla on yhteys. Tutkimuksessa selvitettiin masennuksen yhteyttä itsemurhariskiin- tai ajatte- luun. Tutkimuksessa selvitettiin itsemurhariskiä niiden osalta, jotka eivät sairasta masennusta, mutta käyttävät kannabista. Noin 3 prosentilla sellaisista, jotka eivät käytä kannabista oli itsemurha- ajatuksia. Kannabiksen satunnaiskäyttäjien kohdalla luku oli jo 7 prosenttia. Päivittäin kannabista

käyttävistä itsemurha-ajatusten luku on 9 prosenttia ja itsemurha-ajatukset päivittäin kannabista käyttävistä olivat jo 14 prosenttia. Tulokset kertovat kannabiksen käytön lisäävän itsemurha-ajattelu riskiä. Tutkimuksessa selvitettiin myös kannabiksen käytön vaikutusta niiden kohdalla, jotka sairastavat vakavaa masennusta. Itsemurhasuunnitelmat- ja ajatukset nousevat ja luku on naisten kohdalla 23,7 prosenttia ja miehillä 15,6 prosenttia. (NIDA 2021a.)

9 KANNABIS JA RASKAUS

Kannabis vaikuttaa äidin raskausaikana sikiön kehitykseen. Kannabiksen ainesosat pystyvät läpäisemään istukan ja vaikuttavat näin ollen kehittyviin aivoihin kertyvinä myrkkyinä vahingoittaen kehittyvää alkiota jo yhden viikon kuluttua hedelmöitymisestä. Seurauksena voi olla jopa keskushermostoputken sulkeutumishäiriöitä, kuten anenkefaliaa, jolla tarkoitetaan aivottomuutta. Vauva voi syntyä niin, että aivot tai osa aivoista ei kehity ollenkaan. (Kirkinen 2017, 1.)

Raskauden aikana voi kehittyä myös muita aivotoiminnan häiriöitä, jotka liittyvät endokannabinoidijärjestelmän toimintaan, synapsien muodostumiseen, hermovälittäjäaineiden toimintaan sekä hermosolujen migraatioon. Hermosolujen migraatiolla tarkoitetaan hermosolujen liikettä ja siirtymistä paikasta toiseen kehittyvissä aivoissa. Se on tärkeä osa aivojen kehitystä ja hermosolujen oikeanlaista sijoittumista eri aivojen osiin. Tämä prosessi on kriittinen aivojen kehityksen kannalta, ja sen häiriö voi johtaa erilaisiin aivotoiminnan häiriöihin, joihin kannabiksen käyttö alistaa kehittyvän vauvan raskausaikana. (Huttunen 2000.) Raskauden puolivälin aikana kannabis häiritsee dopamiiniaineenvaihdunnan ja aivojen tyvitumakkeiden kehitystä. Näistä voi seurata lukuisia ongelmia vastasyntyneelle vauvalle, kuten ärtyneisyyttä, vapinaa ja unihäiriöitä. Raskausaikana äidin kannabiksen käytölle altistuneella lapsella todetaan kouluiässä kognitiivisen suorituskyvyn ja älykkyyden heikkenemistä ja myöhemmin muisti- ja oppimishäiriöitä. Hyperaktiivisuus, impulsiivinen käyttäytyminen, depressio ja toiminnan kontrollin heikkeneminen ovat merkittäviä aikuisiän haittoja. (Kirkinen 2017, 1.)

Äidin raskausaikainen kannabiksen käyttö haittaa sikiön hermoston kehitystä. Kannabiksen käyttö raskausaikana lisää riskiä sikiön kasvun rajoittumiseen, vauvan kuolleena syntymiseen sekä enenaikaiseen synnytykseen. (Metz & Stickrath 2015.) Kannabista käyttävän äidin imettäessä, vauva altistuu myös äidinmaidossa erittyvälle THC:lle (Dahl & Hirschovits 2005, 12).

10 NÄKÖKULMAT

Suurella osalla nuorten kannabiskokeiluista sekä käytöstä on kyse nuorten kohdalla ajattelemattomuudesta, seurausten ymmärtämättömyydestä sekä elämys- ja kokemushakuisuudesta. Usein tämä korostuu kaveriporukan kesken, jossa niin sanotusti ”*joukossa tyhmyys tiivistyy*”. Taustalta ei löydy aina selkeitä ja selittäviä tekoja, miksi nuori ajautuu ongelmiin kannabiksen käytön kanssa.

Taustalla on usein mielenterveysongelmia, koulukiusaamista, ahdistusta, perheen sisällä ongelmia sekä perheen sisäistä päihdeongelmaa. On myös niitä nuoria, joilla lähtökohdat ovat olleen hyvät eikä selittäviä altistavia tekijöitä löydy, miksi nuori ajautuu vaikeuksiin kannabiksen käytön seurauksena. Nuoren elämään ja kehitykseen kuuluvat rajojen tunnistaminen ja oppiminen, mutta aikuisen tehtävänä on ohjata, kuunnella, asettaa rajoja ja tunnistaa nuoren mahdolliset oireet alkavasta ongelmasta. Nuoren vanhemmilla ja lähipiirillä on tärkeä rooli, mutta myös muiden aikuisten, kuten koulussa opettajien, harrastuksissa valmentajien sekä poliisin tulisi puuttua alaikäisen kannabiksen käyttöön sen havaitessaan. Kannabiksen muodostuttua nuorelle riippuvuudeksi, nuorten rikollisuus usein kasvaa ja lisää riskiä muiden huumausaineiden kokeiluille sekä esimerkiksi näpistyksille ja petoksille, sillä nuori tarvitsee rahaa saadakseen huumausaineita. (Turkka & Saarholm 2023, 30–34.)

”Olin lapsi ja mä en tajunnu, silloin kun mä tein ne. Mä en ajatellut. Mä polttelin ja olin välinpitämätön. Mä vain tein mitä muutki.” (Turkka & Saarholm 2023, 37.)

Nuoret ovat itsenäistymisen vaiheessa, jossa he opettelevat selviytymään elämän tuomista haasteista. Elämänkokemusta ei ole tullut paljoa, joka osaltaan vaikuttaa nuorten arviointikykyyn, mitä kannabiskokeilusta ja käytöstä voi seurata. Nuorille on tyypillistä kokeilunhaluisuus ja itsensä etsiminen, jonka vuoksi he ovat alttiita tekemään myös huonoja päätöksiä ymmärtämättä seurauksia. Nuorille on tyypillistä voimakas hallinnan tunne, jossa koetaan, että ongelmaa ei ole ja käyttö pystytään lopettamaan milloin tahansa. Huomaamatta nuori jatkaa viihdekäyttöään, jossa jokainen kerta johtaa kohti riippuvuutta kannabikseen. Tässä aikuiset ovat tärkeässä roolissa ymmärtäen, mitä teini-ikäisyyteen ja aikuiseksi kasvamiseen liittyy. Aikuisten tehtävä on valvoa, neuvoa ja ohjata nuoria elämän jokaisessa vaiheessa, mutta erityisesti siinä teini-ikäisen vaiheessa, kun nuoren lapsuus on takana ja aikuisuus vasta edessä. (Korhonen 2018, 29–30.)

10.1 Poliisin rooli

Poliisilain (PolL, 872/2011) 1 luvun 1 §:n mukaan poliisin tehtäviin kuuluu oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin tehtävänä ja tavoitteena on kaikkien poliisitoimintaan sisältyvä ennalta estävä toiminta. Lähipoliisitoiminnassa poliisi paneutuu muun muassa syrjäytymisen ehkäisyyn ennalta, jatkuvaan toimintaympäristön seurantaan, ennalta estävään turvallisuustyöhön sekä median käytön lisäämiseen. Lähipoliisitoimintaan kuuluvat myös koulu-, netti- ja nuorisopoliisitoiminta. Poliisi tekee huumeiden vastaista toimintaa yhteistyössä koulujen kanssa. Poliisi myös tiedottaa niin paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla huumausainerikollisuuteen liittyvistä ilmiöistä, käsillä olevista tutkittavista huumausainerikoksista ja niiden taust-

toista sekä muuntohuumeista. Tiedottamisen tarkoituksena on ennaltaehkäistä huumausainerikollisuutta. Tiedottamisen suhteen huomioidaan erityisesti nuoret, jotka ovat alttiita huumekekeiluille. (Rönkä & Markkula 2020, 52.)

Alle 18-vuotiaan jäädessä ensimmäistä kertaa poliisille kiinni huumausaineen käyttörikoksesta poliisi puhuttaa nuorta tarkoituksena antaa esitutkintalain mukainen huomautus ja kannustaa nuorta päihteettömyyteen. Nuoren jäädessä kiinni toisen kerran asiassa suoritetaan esitutkinta, joka etenee syyteharkintaan. Asian suhteen syyttäjä toimittaa oikeudenkäynnistä rikosasiassa annetun lain nojalla suullisen neuvottelun, johon osallistuu nuoren lisäksi hänen huoltajansa ja tarvittaessa poliisi sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisen edustaja. (Rönkä & Markkula 2020, 52–53.)

Kriittinen tilanne poliisin näkökulmasta on se, kun nuori alkaa omaksumaan rikollisia arvoja ja nuori saattaa kokea rikollisen identiteetin omakseen. Silloin viranomaisen ja ammattiauttajien on haastavaa rakentaa nuoreen luottamussuhdetta. Poliisin on tärkeä kohdata nuori nuorena eikä rikollisena, jotta häntä ei leimata rikolliseksi eikä hänen rikollinen identiteettinsä vahvistuisi. Ennaltaehkäisy ja interventio ovat sitä helpompia mitä varhaisemmassa vaiheessa nuoren ongelma tunnistetaan ja siihen päästään puuttumaan yhdessä nuoren läheisten kanssa. (Turkka & Saarholm 2023, 35–36.)

Alle 18-vuotiaiden nuorten kannabista kuin muitakin huumausaineita käyttävien kohdalla nuoret ovat erityisasemassa, sillä nuorten kohdalla pyritään harkitsemaan nimenomaan muita toimenpiteitä kuin rangaistuksien määrääminen. Oikeuden näkökulmasta on siis mahdollista, että alle 18-vuotiaan kohdalla jätetään syyte nostamatta pyrkien puuttumaan nuoren elämäntilanteeseen parhaimmalla mahdollisella tavalla, joka palvelee ja tukee nuorta kohti päihteettömyyttä ja rikoksettomuutta. Valtakunnansyyttäjän viraston ohjeessa edellytetään juuri tärkeimpänä nostona nuoren kohdalla hoitoonohjaus ja hoidon järjestäminen, kuin automaattisesti rangaistusten määrääminen. (Rönkä & Markkula 2020, 52.)

Sisä-Suomen rikosylikomisario Jari Kinnunen painottaa myös kannabiksen osuutta nuorten huume-kuolemiin, joissa tilastollisesti Suomi on erittäin korkealla. Huume-kuolemista vainajan kemiallisista näytteistä voidaan lähestulkoon aina todeta kuoleman aiheutuneen kannabiksen ja muiden huumausaineiden yhteisvaikutuksesta. Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella vuonna 2020 huumeisiin kuolleen nuoren 13-vuotiaan vainajan alta löytyi kannabiksen kukintoa ja muita huumaavia lääkkeitä. Itsemurhiksi epäillyissä kuolemista, joissa päihteet ovat olleet yhtenä syynä kuolemaan on lisäksi näistä tapauksista 70 prosentissa ollut mukana kannabis. (Ala-Heikkilä 2021, A12-A13.)

Kinnunen painottaa myös muuta rikollisuutta, joihin kannabis liittyy. Pirkanmaan alueella henkrikosten yrityksissä, jossa epäilty on ollut alle 18-vuotias, on ollut aina mukana varhain aloitettu kannabiksen käyttö. Poliisit näkevät ja kohtaavat työnsä puolesta päihteidenkäyttäjiä ja näkevät vahin-

gollisia ja ikäviä seuraamuksia rikollisesta toiminnasta joka päivä työssään. Kannabis kulkee nuorisorikollisuuden kanssa käsi kädessä, joka puoltaa kannabiksen haitallisuuden ja vahingollisuuden puolesta (Eml., A12-A13.)

10.2 Kokemusasiantuntijan näkökulma

Kannabiksesta ajatellaan usein, että se on yksi hankalimmista ja vaarallisimmista huumeista sen aiheuttamien vaikutusten ja siihen kohdistuvien asenteiden vuoksi. Kannabiksen käyttäjien kanssa tekemisissä olevat työntekijät kuin myös kannabiksen käyttäjän lähipiiri vahvistaa tämän. Ne kannabiksen käyttäjät, jotka ovat saaneet apua ja päässeet irtautumaan huumeista vahvistavat kannabiksen vaarallisuuden oman kokemuksensa pohjalta. Kannabiksen käytöstä aiheutuvia negatiivisia kokemuksia ei nosteta tarpeeksi esiin eivätkä tiedot tule puheenaiheiksi vaitiolovelvollisuuden takia. (Korhonen 2013, 133–134.)

Niin sanotuilla nuorilla kannabiksen viihdekäyttäjillä on aikaisempaan verrattuna hyvin myönteinen asenne kannabista kohtaan. Kannabista ihannoidaan ja aineeseen rakastutaan. Nuoret ajattelevat kannabiksen olevan hyvä asia, jos ensimmäisellä tai toisella käyttökerralla käytöstä syntyy positiivinen kokemus. Nuoret ajattelevat positiivisen kokemuksen kautta, että omakohtaisia ongelmia ei tule syntymään, vaikka toisille olisi syntynyt. Nuoret myös usein vaikenivat niiden kavereiden osalta, jotka nimenomaan kannabiksen käytöstä aiheutuneiden vaikutusten takia eivät uskalla poistua kotoaan. Entisen kannabiksenkäyttäjät kertovat, että vasta siinä vaiheessa, kun niin sanottu rakkaus kannabista kohtaan alkoi rakoilla tuli kokemus, että käyttäjä haluaa muutosta elämälleen ja käytölleen. Entiset käyttäjät vahvistavat, että silloin on ollut vaikea ymmärtää, että kaikki vaikeudet ja pelot johtuvat nimenomaan kannabiksesta, tuosta lempipäihteestä. Oli helpompi ajatella, että elämän tuomia vaikeuksia lievitettiin kannabiksella, vaikka vaikeudet johtuivat kannabiksesta. (Eml., 134–139.)

Lopulta ne henkilöt, jotka hakeutuvat hoitoon huumeidenkäytön vuoksi kokevat ongelmakäyttäjät kannabiksen edelleen vaarattomana huumeena tai tuskin huumeena lainkaan. Sen takia usein tilanne nähdään niin, että kannabiksen käyttäjiä ei ole hoidossa, sillä lopulta hoitoon on tultu jonkin vahvemman huumausaineen tai sekakäytön vuoksi. Lähtötilanne kuitenkin poikkeuksetta aina on se, että kannabiksesta on aloitettu, mutta koska käytön myötä käyttäjän toleranssi eli sietokyky aineeseen nousee, useat siirtyvät niin sanotusti vahvempiin huumeisiin riippuvuuden oireiden takia.

Useat entiset kannabiksen käyttäjät ajattelevat juuri tämän takia kannabiksen olevan yksi vaarallisimmista huumeista. Miedompaa huumausainetta on matalampi kynnys kokeilla ja käyttää. Siitä syntyy porttiteoria. Entiset kannabiksen käyttäjät kokevat, että se on totuus. Hoitoon hakeudutaan usein, kun huumeidenkäytön ongelma on edennyt jo pitkälle ja käyttäjällä on ongelma useiden eri huumausaineiden kanssa, mutta käyttö ja ongelmat ovat alkaneet kuitenkin kannabiksen käytöstä.

Entiset kannabiksen käyttäjät ovat sitä mieltä, että nykyaikainen ja yhä positiivisemmaksi muuttuva asenne kannabista kohtaan on vaarallinen signaali. Erityisesti he nostavat esiin kannabiksen laillistamisen puolesta käydyt keskustelut. Kannattajilla ei ole omakohtaista kokemusta huumausaineen vaikutuksista tai he ovat itse halunneet ja kyenneet lopettamaan käytön. Kannabiksen käyttö antaa vääristyneen elämänhallinnan tunteen, joka tuntuu käyttäjistä todelliselta. Kokemusasiantuntijat katsovat aikuisten olevan vastuuttomia puhuessaan kannabiksen laillistamisen puolesta. Tulisi miettiä, mitä se aiheuttaisi nuorten ja etenkin alaikäisten nuorten kehitykselle ja tulevaisuudelle. Entinen käyttäjä Toikko mainitsee esimerkkinä, kuinka hän kävi vasta kolmekymppisenä läpi murrosiän oireita ja henkistä kasvuaan, sillä kannabiksen käyttö oli estänyt hänen kohdallaan normaalin kehityksen ja aikuiseksi kasvamisen. (Eml., 132–139.)

10.3 Hoitoonohjaus

Poliisin näkökulmasta nuorten kannabiksenkäytön kuten muidenkin huumausaineiden käytön suhteen tulisi keskittyä nuorten hoitoonohjaukseen. Kannabiksen käyttö on lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana, vaikka kannabiksen käyttö on laitonta. Cannabis on nuorten aivoille paljon vaarallisempaa kuin alkoholi, sillä se on rasvaliukoinen aine, joka varastoituu elimistöön. Nuorten aivot ovat kehitysvaiheessa vielä pitkälle aikuisikään asti, ja sen vuoksi cannabis voi aiheuttaa pitkäkestoisia ja peruuttamattomia muutoksia nuoren terveydelle. Nuorten kohdalla korostuvat etenkin kannabiskykoosit, joiden saaneista osa sairastuu myöhemmin skitsofreniaan. (Almgren 2022, 12.)

Nuoren kannabiksenkäyttö ja psykologiset ongelmat kulkevat usein käsi kädessä. Usein ongelmallista päihteidenkäyttöä ja mielenterveysongelmia on vaikea erottaa toisistaan, kun aletaan pohtimaan ja perehtymään, kumpi ongelma oli käsillä ensimmäisenä; mielenterveydellinen syy, kuten vaikkapa masennus vai päihteidenkäyttö. Oliko nuoren kohdalla altistavana tekijänä kannabiksenkäytölle mahdollinen ahdistus, masennus tai jokin muu mielenterveydellinen häiriö vai johtiko kannabiksenkäyttö masennukseen ja ahdistukseen. On tavallista, että hyvin usein nuoret ajattelevat kannabiksen helpottavan omaa ahdistusta ja pyrkivätkin pakenemaan pahaa oloaan ja todellisuutta kannabiksen avulla. Kannabiksen käyttöä koskien on hyvin tavallista, että nuorella on jokin psyykinen häiriö, mitä välttämättä nuori tai lähipiiri ei ole tunnistanut. Ongelmallista on, jos ongelmaa ei tunnisteta, sillä usein nuori jatkaa kannabiksenkäyttöä helpottaakseen oloaan ja pitkään jatkunut käyttö lisää entisestään riskiä kannabisriippuvuudelle. (Rogers & Goldstein 2012, 88–91.)

On myös täysin mahdollista, että kannabiksen käyttö johtaa mielenterveysongelmiin kuten masennukseen, ahdistukseen, psykoosiin ja skitsofreniaan. Joka tapauksessa, johtui kannabiksen käyttö mielenterveysongelmista tai toisinpäin, että huumeet johtivat mielenterveysongelmiin, on tärkeää keskittyä kaikkien käsillä olevien ongelmien hoitoon. On tärkeää ymmärtää, että nuorella ei ole välttämättä vain yhtä ongelmaa kuten ongelmallista kannabiksen käyttöä ja sen loppumisella kaikki on-

gelmat häviäisivät. On oleellista ymmärtää ja hoitaa nuoren kaikki käsillä olevat ongelmat, sillä kannabiksen käytöllä ja mielenterveysongelmilla on suuri yhteys. On siis yhtä tärkeää hoitaa esimerkiksi nuoren masennus sekä kannabiksen käyttö riippumatta kumpi ongelma oli ensin. (Rogers & Goldstein 2012, 91.)

Vanhemman rooli tilanteessa, jossa on tieto nuoren kannabisongelmasta tai vanhemmalla herää epäily mahdollisesta käytöstä on ensimmäinen tärkeä askel kohti avunhakemista. Vanhemman on tärkeä ottaa yhteys ammattilaiseen, joka tekee arvion nuoren huumeongelmasta. Vanhempi voi olla yhteydessä omaan terveyskeskukseen, jossa osataan neuvoa ja ohjata oikea paikka nuorelle. Avunsaamisen kannalta on monia paikkoja, joista sitä voi hakea, kuten A-klinikalta, A-nuorisoklinikalta, terveyskeskuksesta ja kouluterveydenhoitajalta. (Rogers & Goldstein 2012, 165–166.)

Poliisin tehtäviin kuuluu ohjata huumausaineista kiinni jäänyt nuori hoitoon sekä ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen sekä nuoren vanhempiin. Yhteistyö eri tahojen välillä korostuu ja se on tärkeässä osassa nuoren avunsaamisen kannalta. Käytännössä se tarkoittaa poliisin osalta hoitopaikkojen yhteystietojen antamista ja veloitetta hakeutua hoitoon. (Almgren 2022, 14.) Poliisi välittää tiedot nuoresta ja tilanteesta myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöille, jotka ovat yhteydessä nuoren vanhempiin tai huoltajiin, joiden kanssa suunnitellaan paras mahdollinen tapa puuttua ja hoitaa nuoren alkavaa tai jo kehittyneitä huumeriippuvuutta. (Seppä ym. 2012, 222–223.)

Nuoren jäädessä poliisille kiinni kannabiksen käytöstä nuorelta otetaan sormenjäljet ja valokuvat, joita nuori ei tule usein etukäteen miettineeksi. Rikoksen vanhentuessa tiedot kuitenkin pysyvät poliisin tietokannoissa vielä 10 vuotta henkilön kuoleman jälkeen. Tämä on ongelmallista, jos nuori on pyrkimässä opiskelemaan tai hakeutuamassa ammattiin, johon vaaditaan turvallisuusselvitys. Pääsy haaveammattiin voi pysähtyä siihen ja nuoren tulevaisuus sen osalta on rajattu. (Almgren 2022, 12.)

Nuoren kannabiksen käytön hoitona toimii usein avohoito, jossa keskitytään ryhmäterapiaan ammattilaisen johdolla. Avohoidolla tarkoitetaan hoitomuotoa, jossa hoidossa oleva tapaa terveydenhuollon ammattilaista sovittuina ajankohtina. Avohoidolla tuetaan nuoren itsenäistä selviytymistä arjessa sekä tuetaan kannabiksen irtautumisesta johtuneiden oireiden kanssa elämisessä. Lisäksi nuorelle järjestetään henkilökohtaista terapiaa, jossa ammattilainen paneutuu nuoren kanssa syvällisemmin asioihin ja nuoren ongelmiin. Avohoito-ohjelmiin sisältyy usein myös perhekoulutusta, jossa vanhemmat pääsevät tapaamaan nuoren päihdeohjaajaa tai terapeuttia. (Rogers & Goldstein 2012, 169.)

Kannabiksen ongelmakäyttäjät hakeutuvat hoitoon muun muassa hallusinaatioiden ja masennusoireiden vuoksi. Hoidossa keskitytään vieroitusoireiden hoitamiseen, johon ei pääsääntöisesti käytetä

lääkitystä. Hoitoon hakeuduttua kannabiksen käytön taustalla on usein itselääkintää psyykkisen sairauden kuten masennuksen ja ahdistuksen helpottamiseksi. Hoidolla pyritään selvittämään perussairaudet ja aloittamaan tarvittava lääkitys. Kannabiksen hoito voidaan toteuttaa myös laitossuhteissa ja se tulee kyseeseen silloin, jos riippuvuusongelmaan liittyy vaikea masennus tai psykoottiset oireet. (Dahl & Hirschovits 2005, 375; Mäki 2016, 11.)

11 ENNALTA ESTÄVÄ TYÖ

Ennalta estävä työ sisältyy jokaisen poliisin toimenkuvaan lähipoliisitoiminnan kautta. Jokapäiväisen työn kannalta se tarkoittaa niin perus- kuin erityisosaamista vaativaa poliisityötä. Lapset ja nuoret ovat erityisesti ennalta estävän poliisityön kohderyhmä, jossa korostuu kohtaamisen ja vuorovaikutuksen merkitys. Ennalta estävässä työryhmässä poliisit ovat erityisosaajia, joiden osaaminen on keskittynyt lapsiin ja nuoriin. Poliisi ylläpitää ja pyrkii vahvistamaan kansalaisten luottamusta poliisiin, pyrkii tunnistamaan eri ikäryhmien tarpeet sekä ennalta estää rikoksia (Turkka & Saarholm 2023, 318–320.)

Ennakoivan päihdetyön tutkimuksessa on pyrkimyksenä ennakoita ehkäisevän päihdetyön muutoksia vuoteen 2025 mennessä. Ehkäisevän päihdetyön tulevaisuudesta Suomessa ennakointitutkimuksessa eri alojen asiantuntijat jakavat ajatuksiaan tulevaisuuden päihdetyön painopisteistä ja menetelmistä rakenteita, joiden avulla pyritään ennakoimaan tulevia muutoksia. Ennakointitutkimuksessa hyödynnettiin Delfoi-menetelmää, joka on laadullinen menetelmä ja sen avulla pyritään ennakoimaan tulevaisuuden näkymiä ja muutoksia sekä saamaan uutta tietoa arvaamattomia ja epäselvistä asioista. Kyseisessä tutkimuksessa Delfoi-menetelmää käyttäen korostuu erityisesti asiantuntijaosaaminen, joilla on tavanomaista enemmän tutkimuksien ja kokemusten tarjoamaa tietoa tutkittavasta aiheesta. Asiantuntijat ovat ehkäisevän päihdetyön parissa toimivia henkilöitä, joilla on sekä teoria- että kokemustietoa ehkäisevästä päihdetyöstä. Tutkimuksessa asiantuntijat arvioivat ehkäisevän päihdetyön painopistealueeksi vuodelle 2025 nuorten kannabiksen käytön. Tärkeäksi asiaksi nostettiin lisääntyneen kannabiksen käytön lisäksi heikko kannabistietous. Olisi siis tärkeää keskittyä ennaltaehkäisemään ja valistamaan nuoria ennen kuin ongelma kannabiksen asenteiden ja käytön suhteen laajenee entisestään. (Warpenius ym. 2015, 19–24, 33–34, 50–51.)

11.1 Päihdekasvatus

Päihdekasvatus on tärkeässä osassa nuorten päihdekokeiluihin ja mahdolliseen päihdekäyttöön. Päihdekasvatuksessa nuorille tulisi jakaa tietoa, mutta lisäksi olisi tärkeää kuunnella nuorten ajatuksia ja näkökulmia aiheeseen. Huumeista tulisi keskustella nuorten kanssa avoimesti ja neutraalisti. Elämäntaitojen harjoittelu ja vahvistaminen tukee päihdekasvatusta ja sen tulisi olla päihdekasvatuksessa mukana. Nuorille olisi syytä puhua ja neuvoa stressinhallinnan, hankalien

tunteiden tunnistamisen- ja käsittelyn, yhteistyötaitojen, päätöksentekokyvyn ja sosiaalisten paineiden tunnistamiseen liittyvissä asioissa. On siis tärkeää, että nuori saa jakaa omia ajatuksiaan ja keskittyä ymmärtämään ja tunnistamaan elämäntaitoja, jotka tukevat nuoren hyvinvointia vaikeissa tilanteissa ja elämänvaiheissa. Avoimessa päihdekasvatuksessa nuorelle jaetaan myös luotettavaa päihteisiin liittyvää faktatietoa vaikutuksista sekä tukea käytön vähentämiseksi tai lopettamiseksi. Päihdekasvatuksessa on tärkeää myös pyrkiä tunnistamaan niin sanotusti harmaalla alueella olevat nuoret, jotka ovat kahden vaiheilla elämänsuunnan valinnan kannalta ja mahdollista kokeilua on jo ollut. Näille nuorille, jotka ovat tällä sallitun ja kielletyn rajamaalla, olisi hyvä puhua myös eri huumausaineiden yhteisvaikutuksista eli sekakäytön riskeistä, yliannostusriskeistä ja miten niissä tilanteissa tulisi toimia. (Turkka & Saarholm 2023, 184–185.)

Nuorten kasvattaminen lähtökohtaisesti kuuluu vanhemmille, mutta vanhemmat eivät usein pysty tekemään kaikkea yksin, jonka vuoksi laaja tukiverkosto ympärillä tulee tiedostaa. Yhtenä osana tukiverkosta toimii ammattimainen ja osaava poliisi. Poliisin ennalta estävän työn strategian linjauksen mukaan poliisin tulee kohdata nuorten kanssa erilaisilla alustoilla ja paikoilla, jossa poliisit pääsevät keskustelemaan nuorten kanssa ilman negatiivisia tapahtumia tai niiden selvittämistä. Poliisin tulee yrittää ymmärtää nuoria ja pyrkiä keskustelemaan asioista neutraalisti. Poliisin ja muiden tahojen on tärkeää osoittaa kiinnostusta nuoria ja heidän ajatuksiaan kohtaan. Aito ja lähestyttävä tapa vaikuttaa positiivisesti nuorten suhtautumiseen poliisia kohtaan. (Vesterbacka 2022, 108–120.)

11.2 Interventio

Tehokkaina menetelminä ennalta estävästä näkökulmasta katsottuna nähdään niin sanottu mini-interventio. Interventiolla tarkoitetaan väliintuloa eli toimenpidettä, jolla pyritään vaikuttamaan henkilön terveydentilaan tai käyttäytymiseen. Mini-interventiolla tarkoitetaan väliintuloa nuoren kohdalla, jolle ei ole vielä päässyt kehittymään merkittäviä haittoja kannabiksesta. Mini-interventiota hyödynnettäessä on tärkeää tunnistaa nuoren kannabiksen käyttö mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin ollen nuoren alkavaan tai jo kehittyneeseen ongelmaan on helpompi puuttua sekä kannabiksen käytöstä aiheutuneet haitat ja riskit jäävät pienemmiksi, mitä aikaisemmin asia tunnistetaan ja siihen puututaan. Nuoren kohdalla oppilaitokset ovat tärkeässä roolissa, jossa ongelman voi usein helpommin tunnistaa opettaja sekä kouluterveydenhoitaja tai koululääkäri koululääkäritarkastusten yhteydessä. (Warpenius 2015, 76–77.)

11.3 Ankkuritoiminta

Ankkuritoiminnalla tarkoitetaan moniammatillista mallia, jossa poliisi tekee yhteistyötä sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimijoiden kanssa. Ankkuritoiminnalla pyritään ennalta estämään ja puuttumaan nuorten alle 18-vuotiaiden tekemiin rikoksiin sekä tarjoamaan tukea ja apua nuorille, jotka ovat epäiltynä rikoksiin sekä nuorille, joilla on huolestuttavaa päihteenkäyttöä ja syrjäytymisen riskiä.

Ankkuritoiminta voi tulla kyseeseen esimerkiksi nuoren alkaessa tekemään lainvastaisia tekoja tai nuoren alkaessa käyttää huumeita. Tällä ankkuritoiminnalla pyritään tarjoamaan tukea ja apua nuorelle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa puuttamalla nuoren hyvinvointiin. Nuori on toiminnan keskiössä, mutta nuoren perhe on myös tärkeässä roolissa. Apua ja tukea tarjotaan nuoren lisäksi perheelle. Ankkuritiimi on yhteydessä nuoreen ja hänen perheeseensä, jossa sovitaan 1–3 tapaamista. Tapaamiset toteutetaan tavallisimmin poliisilaitoksella, sillä sen on arvioitu tukevan parhaiten tuen- ja avunsaamisen käynnistämistä. Tapaamisissa nuorta ohjataan oikeanlaisen avun ja tuen piiriin sekä hänen vanhemmilleen tarjotaan tarvittaessa apua tilanteeseen. (Turkka & Saarholm 2023, 305–307.) Ankkuritoiminnan työkaluina käytetään lisäksi erilaisia lomakkeita, joiden avulla kartoitetaan nuoren tilannetta. Nuoren kannabiksenkäyttöä koskien voidaan kartoittaa tilannetta esimerkiksi huumeiden käyttöön liittyvän riskiarviointi lomakkeen DUDIT avulla sekä tarkastella mielenterveyttä masennusoireiden arvioinnilla BDI-21 sekä ahdistuneisuuden tilan arvioinnilla GAD-7. (Moilanen ym. 2019, 32.) Suomen jokaisessa poliisilaitoksessa on ankkuritiimejä (Poliisi 2023a).

11.4 Alle 18-vuotiaan puhutus

Valtakunnansyyttäjän ohjeessa linjataan myös nuorten alle 18-vuotiaiden huumausaineen käyttökokeesta kiinnijääneiden kohtelusta. Alle 18-vuotiaan jäädessä kiinni huumausaineen käyttökokeesta ensimmäistä kertaa poliisi järjestää nuorelle puhuttelun kuulustelun yhteydessä. Poliisin suorittaman puhuttelun tarkoituksena on antaa nuorelle esitutkintalain mukainen huomautus sekä keskustella asiasta nuoren kanssa kannustaen nuorta päihteettömyyteen. Nuoren jäädessä toisen kerran kiinni huumausaineen käyttökokeesta tapauksesta toimitetaan esitutkinta, joka pyritään saamaan nopeasti valmiiksi syyteharkintaan. Syyteharkinnassa syyttäjä järjestää tapauksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukaisesti suullisen neuvottelun, johon osallistuvat nuoren lisäksi huoltaja sekä tarvittaessa myös poliisi ja sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisen edustaja. Neuvottelulla pyritään syyttämättä jättämiseen. (Rönkä & Markkula 2020, 52–53.)

12 HAASTATTELUJEN TULOKSET

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen haastattelutuloksia. Opinnäytetyön tutkimuksessa haastateltiin Tampereen pääpoliisiaseman ennalta estävän ryhmän ylikonstaapelia, joka jakoi arvokkaita näkökulmia poliisin merkityksestä ja roolista nuorten kannabiksen käytön ennaltaehkäisyssä. Poliisi oli erittäin perehtynyt aiheeseen ja esitti tehokkaita toimenpiteitä, joilla voidaan estää nuorten houkutus käyttää kannabista sekä poliisin roolista ja merkityksestä puuttumiseen. Tavoitteiden saavuttamisen suhteen tärkeässä roolissa ovat muun muassa yhteistyö muiden viranomaisten kanssa sekä tiedotuskampanjat, jotka auttavat nuoria ymmärtämään kannabiksen haitalliset vaikutukset. Lisäksi haastattelu osoitti selvästi, että poliisin rooli ennaltaehkäisyssä on ensiarvoisen tärkeä ja

että heillä on merkittävä vaikutus nuorten käyttäytymiseen ja päätöksiin. Haastatteluun valittiin poliisin ennalta estävän ryhmän jäsen, sillä he keskittyvät nuorten kanssa työskentelyyn ja heillä on tietoa ja taitoa koskien, miten nuorten kanssa toimitaan ennalta estävästä näkökulmasta.

Kokemusasiantuntijana toimi 16-vuotiaana toisella kannabiksen käyttökerrallaan kannabispysyköösien saanut henkilö, joka jakoi omia ajatuksiaan ja näkökulmiaan tästä kokemuksesta. Kokemusasiantuntijan haastattelu oli tärkeä osa tutkimusta, sillä se antoi henkilökohtaisen kokemuksen kautta syvällisen käsityksen siitä, miten nuoren elämä voi muuttua, jos he eivät tiedä kannabiksen käytön riskeistä. Kokemusasiantuntijan haastattelu antaa konkreettisia esimerkkejä siitä, miten kannabiksen käyttö voi vaikuttaa nuoren elämään ja terveyteen. Tutkimustulokset suunnataan erityisesti nuorille ja heidän vanhemmilleen, jotta he ymmärtävät paremmin, miten kannabiksen käyttö voi vaikuttaa terveyteen ja elämään. Haastattelujen tulokset on tarkoitettu myös nuorten kanssa työskenteleville antamaan vastauksia, siitä miksi varhainen puuttuminen on tärkeää. Tulosten kuvauksissa on nostettu esiin suoria lainauksia haastatteluista vahvistamaan tärkeitä esiin tulleita ajatuksia.

12.1 Kaveriporukan vaikutus

Kaveriporukan merkitykseen ja vaikutuksiin liittyen haastatteluissa nousi esiin niin poliisin kuin kannabispysyköösien saaneen kohdalla sosiaalisen riippumisen tarve. Nuorten valtava halu kuulua johonkin tai olla osa jotakin – yksi muista. Kaveriporukan päihdemyönteinen käyttäytyminen lisää riskiä kannabiskokeiluille; halu kieltäytyä ja jäädä ikään kuin ulkopuolelle päihdekokeiluista on nuoren kohdalla usein korkea. Nuori kokee jäävänsä kaveriporukassa ulkopuoliseksi ja jäävänsä osasta asioista ulos tai sitten päihdemyönteisessä kaveripiirissä nuori ikään kuin oppii kaveripiirin kannabiksen polttelun tavalliseksi ja hyväksyttäväksi asiaksi ja päättää kokeilla.

”Kaverit poltti pilvee niin se rupesi kiinnostamaan sitten minuakin niin päätin sitten kokeilla itsekin” (Kokemusasiantuntija, 23.2.2023).

Poliisin haastattelussa korostui ankkuripuhutuksissa ensikertalaisten kohdalla huumausaineen käyttörिकosta koskien kaveriporukan suuri merkitys. Ensikertalaisten puhutuksissa kannabiskokeiluihin johtanut tilanne on ollut useimmiten se, että kaveri on tarjonnut. Haastattelussa nousi esiin internetin vaikutus sen suhteen, mistä nuoret huumeita ostavat. Esiinnoussut sovellus Wickr, joka ei ole laitton, mutta sitä käytetään puhtaasti laittomien asioiden myymiseen ja ostamiseen. Sovelluksen puhelimesta olo nuorella on jo hälyttävä merkki, koska sovellus on tarkoitettu täysin rikolliseen maailmaan. Nuorten on helppo sopia netissä kaupat jäämättä asiasta kiinni. Huumeita koskeviin osto- ja myyntitilanteisiin liittyy paljon riskejä, jossa usein myyjä tai ostaja ryöstetään. Nuoret eivät mieti ja ymmärrä useinkaan huumeita koskevien kaupankäynnin riskejä ja mahdollista väkivallan kohtaamista tilanteessa.

Kaveriporukan vaikutukseen liittyen korostui myös vanhempien ja/tai huoltajien tärkeä rooli olla läsnä nuoren elämässä. Vanhempien tulisi antaa nuorelle turvallinen ja välittävä koti, jossa on rakkautta. Asioista tulisi puhua nuoren kanssa, sekä seurata miten nuori pärjää. Vanhempien olisi tärkeää olla ajan tasalla oman lapsensa kavereista, keiden kanssa nuori viettää aikaansa ja mitä kaverit puuhastelevat. Jos kaveriporukka ei ole nuorelle hyväksi, on vanhemman tehtävä puuttua siihen. Tilanne on hyvin usein haastava ja rankka myös vanhemmille, jolloin avunpyytäminen on tärkeää. Vanhemmat saavat myös tukea ja apua tilanteeseen, miten asian kanssa tulisi edetä ja miten siihen tulisi suhtautua. Haastattelussa korostui niin ikään kannabiskyösin saaneen osalta etäiset välit vanhempiin, jossa vanhemmat eivät huomanneet nuorella tapahtunutta muutosta. Nuorella ei ollut kotiintuloaikoja eivätkä vanhemmat tieneet missä ja miten nuori viettää aikaansa. Haastatteluissa korostui välinpitämätön koti, jossa ei osoitettu rakkautta ja nuori sai tehdä mitä halusi.

”Ehkä perhe oli se syy. Jouduin aina olemaan kotona se, joka pitää ilmapiirin hyvänä. Vanhemmat riitelivät tosi paljon, kun olin pieni ja he huusivat aina toisilleen. Jouduin aina olemaan se, joka rauhoittaa tilannetta ja koen näin jälkikäteen ajateltuna, että se on ollut tosi raskas taakka mulle.” (Kokemusasiantuntija, 23.2.2023.)

12.2 Poliisin merkitys

Haastatteluissa nousi esiin, että poliisin merkitys on tärkeä etenkin ennalta estävässä vaikutuksessa. Jäädessään ensimmäistä kertaa kiinni tai vanhempien yhteydenoton kautta alle 18-vuotiaan ensikertalaisen kohdalla suoritetaan poliisin järjestämä ankkuripuhutus, johon osallistuvat myös nuoren huoltajat. Puhutuksessa korostui nuoren elämäntilanteen kartoitus, nuoren suhde päihteisiin sekä perheen tilanne ja suhde vanhempiin. Puhutuksella tähdätään nuoren kokonaisvaltaiseen tilanearviointiin eli siihen, miten nuori juuri tällä hetkellä voi, mitä hän tarvitsee juuri nyt elämäänsä lisää, että hänen hyvinvointiaan arjessa voidaan tukea. Poliisi ohjaa myös tarvittaessa vanhemmat avun piiriin, jos vanhemmat kokevat olevansa tilanteessa avuttomia tai jos pyytävät apua.

Nuorille suunnatulla ankkuripuhutuksella pyritään tekemään niin sanottu avunkartoitustilanne, jossa nuorella on mahdollisuus saada apua. Ankkuripuhutuksessa ei keskitytä niin ikään rikosasian läpikäymiseen ja tai nuoren tuomitsemiseen, vaan hänelle tarjotaan apua tilanteeseen. Kokemusasiantuntijan näkökulmasta nousi esiin myös tärkeänä pidetty poliisin rooli ja merkitys ennalta estävän toiminnan sekä puuttumisen kannalta. Kokemusasiantuntijan haastattelussa nousi esiin, kuinka jälkikäteen mietittynä ja pohdittuna asiaa olisi toivonut jäävänsä poliisille heti alkuun kiinni kannabiksen hallussapidosta ja - polttamisesta. Jos kukaan ei puutu, mikä estää nuorta kokeilemasta ja tekemästä huonoja päätöksiä. Kokemusasiantuntija piti tärkeänä sitä, että asiaan olisi puututtu heti ja näin ollen hän ei mahdollisesti olisi kannabista edes kokeillut. Tärkeänä asiana nousi myös esiin vanhempien tieto asiasta. Poliisit olisivat ilmoittaneet asiasta vanhemmille, joka olisi ollut hyvä asia.

Nuori tuntee häpeää, avuttomuutta ja katumusta etenkin silloin, kun kannabis ei vaikuta oletetulla positiivisella tavalla ja asian kertominen on vaikeaa. Nuori jää asian kanssa yksin, koska ei uskalla asiasta kertoa, jos tilannetta ei kukaan huomaa. Poliisin puuttuminen yhdessä sosiaaliviranomaisen kanssa apua antaen niin, että vanhemmat saavat tietää asiasta ja nuoren tilanteesta koettiin todella tärkeäksi.

”Hetimit kun sairastuin, koitin peitellä ja salata sitä. Sinnittelin, kävin koulun ja armeijan loppuun, mutta sitten tulin siihen pisteeseen, että en pääse enää eteenpäin. Koen, että olen ollut masentunut siitä asti, kun sain tämän psykoosin kannabiksesta.”

(Kokemusasiantuntija, 23.2.2023.)

12.3 Kokemusasiantuntijan ajatukset kannabiksesta

Kokemusasiantuntijan haastattelussa nousi esiin hyvin vahvat kielteiset asenteet kannabista kohtaan. Asiantuntija painotti kannabiksen suhteen aineen vaikutuksia, joita käyttäjä ei voi tietää etukäteen. Kannabis ei sovi kaikille eikä voi koskaan tietää, mitä itselle tapahtuu käytettäessä kannabista. Sairastumisen riski on aina mahdollinen kuten hänen kohdallaan. Asiantuntija painotti kannabispsykoosia, joka hänelle puhkesi 16-vuotiaana jo toisella käyttökerralla. Kannabiksesta puhjennut psykoosi ja sen myötä sairastuminen skitsofreniaan vaikuttavat elämässä joka päivä, vaikka siitä on kulunut aikaa jo 12 vuotta. Kannabiksen vaikutukset näkyvät olotilassa jatkuvasti. Mieli on vihainen ja kireä ja tuntuu, kuin sisällä olisi patoutunutta energiaa. Sairaalahaksoja on ollut useita ja ne ovat auttaneet ja olo on silloin ollut parempi, mutta hoitajaksojen jälkeen olo on heikentynyt takaisin lähtöpisteeseen, jossa ahdistus ja paha olo ovat jatkuvasti läsnä. Kannabispsykoosin osalta kokemusasiantuntija jakoi kokemuksiaan psykoosista, jota kuvaili hirveäksi kokemukseksi, jota ei voi ymmärtää ennen kuin sen saa. Se on ikään kuin mielentila, jossa voi tehdä melkein mitä vaan, hypätä vaikka parvekkeelta. Haastattelussa korostui psykoosin seurauksena syntynyt vahva paha olo, jossa omia ajatuksiaan ja näkyjä ei pysty hallitsemaan. Itsemurha-ajatukset olivat läsnä psykoosin puhjettua, sillä olo oli niin kamala, että eläminen sen kanssa tuntui mahdottomalta.

12.4 Koulupoliisin merkitys

Kokemusasiantuntija korosti haastattelussa kannabistiedon merkitystä. Hän ei tiennyt kannabiksen haittavaikutuksista lainkaan. Hänellä oli ajatus, että kannabiksen käyttö on kivaa ja jännittävää ja sen käytöstä seuraa hyvä olo. Koulussa ei koskaan puhuttu kannabiksesta ja sen mahdollisista vaikutuksista käyttäjään. Kaveriporukan sisäinen kannabiksen käyttö puoltaa myös nuorten myönteistä asennetta kannabista kohtaan. Sitä ihannoidaan ja siihen rakastutaan. Kun omakohtainen kokemus on kaverilla ollut positiivinen, ei silloin puhuta eikä haluta edes uskoa mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin. Lapsille ja nuorille tulisi jakaa enemmän tietoa millaisesta aineesta on kyse. Kokemusasiantuntija näki asian niin, että poliisilla on vahva ja merkityksellinen vaikutus lapsiin ja nuori-

riin, joten huumevalistus ja etenkin nuorten tavalliseksi vaarattomaksi koetusta kannabiksesta tiedon välittäminen nuorille olisi tärkeää ja varmasti vaikuttaisi nuorten valintoihin tulevaisuudessa. He ainakin tietäisivät, mitä kaikkea siitä voi seurata nuoren elämään.

Haastattelussa Tampereen pääpoliisiaseman ennalta estävän työryhmän ylikonstaapeli Pitkänen jakoi myös ajatuksen koulupoliisitoiminnan tärkeydestä. Poliisin henkilökohtaisella läsnäololla on suuri merkitys poliisin antaessa laillisuus- sekä päihdekasvatusta nuorille. Nuoret pitävät tärkeänä, että poliisi kohtaa heidät kasvotusten ja kohtaa heidät yksilöinä. Nonverbaalisen viestinnän avulla poliisi pystyy vaikuttamaan paremmin nuorten ajatuksiin ja mahdollisiin päätöksiin. Ammatillaisen näkökulmasta olisi tärkeää tunnistaa nuoret, jotka ovat niin sanotusti harmaalla alueella. Tarkoittaen, että tunnistettaisiin ne nuoret, jotka ovat kielletyn ja sallitun välisellä alueella, miettien kumpaan suuntaan lähtisi. Nuorille on tärkeää puhua kannabiksen haittavaikutuksista, mutta myös muista asioista, joita käytöstä ja kiinnijäämisestä voi seurata koskien esimerkiksi nuorten tulevaisuuden ajo-oikeusasioita sekä ammatinvalinta- ja työpaikkakysymyksiä.

Huumausaineenkäyttör rikosta ja huumausainerikosta koskien rikosoikeudellisesti näkökulmasta katsottuna nuori ei tule usein ajatelleeksi, että tiedot hänestä liittyen rikokseen tai alle 15-vuotiaan kohdalla rikollisesta teosta jäävät poliisin tietojärjestelmiin. Alle 15-vuotiaan tekemästä rikollisesta teosta merkintä poistuu nuoren täyttäessä 18 vuotta, jos hän ei syyllisty rikokseen uudelleen 15–17-vuoden iässä. Nuoren syyllistyessä alle 15-vuotiaana rikolliseen tekoon ja syyllistyessä uudelleen rikokseen 15–17 -vuotiaana näkyvät tiedot huumausaineen käyttör rikoksen osalta 5 vuotta ja huumausainerikoksen osalta 10 vuotta. Poliisilla on käytössään niin sanottu toimenpiderekisteri, johon merkitään kaikki tiedot nuoresta, vaikka kyseessä ei olisi rikos esimerkiksi silloin kun tekijä on alle 15-vuotias eikä ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Rikosrekisteriin tulee nuorelle puolestaan merkintä silloin, kun nuorelle tulee tuomio käräjäoikeudessa, jolloin rikosrekisterimerkinnot säilyvät vähintään 5 vuotta.

12.5 Ankkuripuhutus

Poliisin ankkuripuhutuksessa ensikertalaisten osuus on 75 prosenttia, josta voi tulkita, että suurin osa puhutukseen tulleista nuorista ei syyllisty rikollisiin tekoihin tai rikoksiin uudelleen. Ankkuripuhutus on pääsääntöisesti toimiva menetelmä ja se on lapsen etua ajava. Tilanne pyritään rakentamaan siten, että nuori saa kertoa koko tarinan ja muut kuuntelevat häntä. Ankkuripuhutuksessa nuoren on tärkeä tuntee, että hän voi kertoa asioitaan turvallisesti. Nuorta pyritään ymmärtämään ja saamaan vastauksia, mitä asioita hänen elämässään on tapahtunut, ja mikä on ajanut tähän tilanteeseen. Puhutuksessa keskustellaan kyseinen tapaus läpi. Keskustelun jälkeen nuorelta kysytään, mitä hän oli ajatellut ennen puhutukseen tuloa ja miten hän sen koki. Puhutuksessa keskustellaan myös nuoren tulevaisuuden suunnitelmat ja miten nuoren on tarkoitus jatkaa tilanteesta eteenpäin. Ankkuripuhutuksessa nuoret kokevat usein ensimmäistä kertaa, että heitä halutaan

kuulla. Nuoret haluavat tulla kuulluksi ja ankkuripuhutus tähtää nuoren kuulemiseen ja sitä kautta tilanteen kartoittamiseen ja avun saamiseen.

Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella ankkuripuhutusmäärät Tampereella olivat vuonna 2021 150 kappaletta ja Jyväskylässä puhutuksia oli 140 kappaletta. 300 puhutuksen osalta kannabiksen käyttörिकosta koskevien määrä oli reilu 30 eli noin 10 prosenttia. Vuonna 2022 ja vuoden 2023 tammi-kuu-huhtikuu välillä ankkuripuhutuksessa olevien ensikertalaisten määrä on ollut 340/400, joka kertoo ensikertalaisten osuuden olevan puhutuksissa 85 prosentin luokkaa. Ankkuripuhutuksissa poikien osuus on noin 75 prosenttia. (Pitkänen 2023.)

12.6 Yhteistyö

Haastattelussa tuli moniammatillisen yhteistyön ja ankkuripuhutuksien ohella ilmi poliisin järjestämät koulutus- ja infotilaisuudet, joilla pyritään opettamaan ja antamaan vinkkejä sekä neuvoja ammattilaisille. Opetushenkilökuntaa ja sosiaalitoimea pyritään auttamaan ja tunnistamaan nuoren päihteidenkäyttöön liittyvissä ilmiöissä. Lisäksi yleisinfotilaisuuksia kohdennettuna nuorille peruskouluikäisille sekä 2. asteen opiskelijoille tärkeistä ajankohtaisista asioista.

13 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kappaleessa tarkastelen haastatteluista saatuja vastauksia. Analysoin haastatteluiden tuloksia kirjallisuuteen verraten. Tutkimusaineiston pohjalta teen johtopäätöksiä. Tutkimuksen tuloksien perusteella haastateltavien näkemys on, että poliisilla on tärkeä ennalta estävä merkitys nuorten kannabiksen käyttöä koskien. Haastatteluissa korostui niin poliisin kuin kokemusasiantuntijan näkökulmasta mahdollisimman varhainen puuttuminen nuoren kannabiksen käyttöön sen tullessa ilmi. Poliisin kuin kokemusasiantuntijan haastattelussa korostui koulupoliisin ennalta estävä merkitys, jossa poliisi kohtaa nuoret ollessaan heidän kanssaan vuorovaikutuksessa. Päihde- ja laillisuusvaalituksen ohessa on tärkeää kuulla nuoria ja saada heidät kokemaan, että asioista voi puhua avoimesti. Koulupoliisi tavoittaa useat nuoret. Kaikkia nuoria ei pystytä tavoittamaan, eikä kaikkiin saa toivottua vaikutusta ensimmäisellä kerralla, mutta ennalta estävä vaikutus voi syntyä myöhemmin esimerkiksi useiden kohtaamisten jälkeen. Nuorten teini-ikäisten suhteen ei saisi luopua toivosta, vaan olisi tärkeää muistaa, että tulokset voivat syntyä viiveellä ja tuottaa siten tulosta.

”Ei ollut mitään tietoa kannabiksesta tai että siitä voisi seurata jotain huonoa. Yritin itse etsiä tietoa netistä ja löysin sitten kannabispsykoosin. Netistä löytyi, että se kestäisi kaksi viikkoa mutta minulla sitä kesti kaksi kuukautta niin en tiennyt, mitä se oikein oli. En puhunut asiasta silloin vielä kenellekään.” (Kokemusasiantuntija, 23.2.2023.)

Haastattelussa nousi esiin yhteistyön merkitys. Poliisi tekee tärkeää yhteistyötä nuorten parissa työskentelevien tahojen kanssa, kuten koulujen, nuorisotilojen ja terveydenhuollon kanssa. Poliisin rooli on kuitenkin haastava, sillä nuorten kannabiksen käyttö voi olla piilossa ja hankalasti havaittavissa. Poliisin toiminnan tulisi olla oikeasuhtaista ja oikeudenmukaista, jotta se ei vaikuta nuorten luottamukseen ja hyvinvointiin. Poliisin toimenpiteistä nuorten ankkuripuhutus on tehokas ja toimiva menetelmä. Ankkuripuhutuksen tullessa ajankohtaiseksi on nuoren tilanne poliisien, vanhempien kuin sosiaalityöntekijöiden tiedossa, joka on hyvä lähtökohta avun saamiselle ja muutoksen hakeemiselle. Poliisi toimii tärkeässä roolissa kannabiksen käytön ennaltaehkäisyssä erityisesti valvomalla lakien noudattamista ja rangaistusten jakamista. Suomessa kannabiksen hallussapito ja käyttö on laitonta, ja niistä voi seurata nuorelle rikosoikeudellisia seuraamuksia ja näistä asioista keskustellaan myös nuoren kanssa. Ankkuripuhutuksen ohella nuorelle tarjotaan tarvittavaa apua ja tukea heidän elämässään ilmenevien ongelmien ratkaisemiseksi.

Poliisin ohella tärkeässä roolissa nuorten ennalta estävän merkityksen kannalta ovat myös monet muut toimijat ja ammattiosajat, kuten sosiaalitoimi, terveydenhuolto ja koulu. Nuorten ankkuripuhutuksessa tilanne on edennyt jo mahdollisiin kannabiksen kokeiluihin tai käyttöön, mikä voi aiheuttaa monia mielenterveyden häiriöitä, jotka tulevat puhutuksessa esille. Ottaen huomioon nuorten myönteisimmiksi muuttuneet suhtautumiset kannabikseen nuoret tarvitsisivat ajoissa laillisuus- ja huumevalistusta. Sisäministeriö tekee määräykset poliisien määrärahoista ja niiden kohdentamisesta. Poliisi suuntaa resurssit poliisihallituksen määräysten mukaisesti ja ongelma koulupoliisitoiminnassa on se, kohdennetaanko siihen poliisin määrärahoja vai ei. Poliisi kuitenkin järjestää info- ja koulutustilaisuuksia niin opetushenkilökunnalle kuin sosiaalitoimelle, joten sen myötä kouluissa pystyttäisiin tavoittamaan nuoria ja järjestämään huumevalistusta.

Kokemusasiantuntijan haastattelusta nousi esille kannabiksen haittavaikutukset, joita käyttäjä ei voi etukäteen tietää. Viaton kokeilu tietämättä, mitä huumeaineesta voi myös seurata johti elämänlaadun heikkenemiseen. Kokemusasiantuntijan kannabiksen käytön seurauksena hänelle puhkesi psykoosi ja skitsofrenia ja useita vuosia myöhemmin diagnosoitiin vakava masennus. Sairauksien myötä elämänlaatu on heikentynyt ja kannabis on vaikuttanut niin, että haastateltava ei kykene olemaan työelämässä. Mieliala on pääsääntöisesti alhaalla ja lääkitykset eivät auta, vaikka lääkkeitä on vaihdettu. Kokemusasiantuntija painotti kannabiksen suhteen vahvasti kielteistä kantaa kokeiluun. Hän koki myös hyvin tärkeäksi, että tieto kannabiksen mahdollisista vaikutuksista ja seurauksista tavoittaisi nuoret. Ennen kannabispsykoosin saamista haastateltava kertoi olleensa onnellinen ja hyväntuulinen ihminen. 2. käyttökerran jälkeen kaikki muuttui eikä hän ole kokenut enää lainkaan elämäniloa.

Kokemusasiantuntijan haastattelun tulosten ja kirjallisuuden pohjalta löytyi mielenkiintoinen yhteys kannabispsykoosin puhkeamisen altistavien tekijöiden suhteen. Kokemusasiantuntija kertoi selvit-

täneensä suvun taustoja koskien psykoosi- ja skitsofrenia-alttiutta, jonka suhteen ei selvinnyt sukurasitetta selittävänä tekijänä. Kokemusasiantuntija kuitenkin painotti lapsuutta, jossa äiti ja isä eivät olleet läsnä. Kotiintuloaikoja ei ollut koskaan eivätkä vanhemmat osoittaneet kiinnostusta nuoren vapaa-ajan vieton suhteen. Vanhemmat riitelivät myös hyvin paljon, mistä kokemusasiantuntija jakoi ikäviä muistoja, jotka ovat usein mielessä. Kokemusasiantuntijalle puhkesi 2.käyttökerralla psykoosi, josta muutama vuosi myöhemmin diagnosoitiin skitsofrenia ja masennus. Altistavia geenejä skitsofrenialle on paljon ja puhkeamiseen vaikuttavia tekijöitä voi muodostua jo vauvaiästä lähtien. Harva nuori tietää vauva-ajastaan tai muistaa varhaislapsuuttaan ja sen mahdollisia ikäviä tapahtumia ja kokemuksia, jotka lisäävät osaltaan riskiä sairastua. Haavoittuvuus on voimakkaampi ja herkempi, joka vaikuttaa negatiivisesti riskiin sairastua myöhemmin skitsofreniaan kannabiksen käytön seurauksena. Olemassa olevat muistot, jotka eivät ole tietoisia, mutta tunnemuistissa taltioituneina ne vaikuttavat käyttäytymiseen ja päätöksiin. Nuori ei välttämättä tunnista omia tunteitaan, jotka saavat kokeilemaan ja käyttämään kannabista. Usein taustalla on esimerkiksi saada aikaan rentoutunut olo tai ahdistuksen lievitys. Olisi oleellista selvittää asiaa ja saada nuori myös ymmärtämään ja tunnistamaan omia tunteitaan. Huumeista tulisi keskustella nuorten kanssa avoimesti ja nuorille tulisi opettaa tärkeitä elämäntaitoja sekä olla läsnä nuoren elämässä.

14 POHDINTA

14.1 Luotettavuus ja eettisyys

Pyrin noudattamaan tieteellisen tutkimuksen keskeisiä arvoja ja toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä sekä tutkimuksen ja saatujen tulosten arviointi. Pyrin tekemään jatkuvaa itsearviointia ja itsereflektointia tutkimuksen edetessä sekä olemaan huolellinen jokaisessa vaiheessa työn edetessä.

Haasteena opinnäytetyössä oli työn suppeus aiheeseen nähden. Aihe oli tarkoin rajattava, joten aihetta piti tutkia tarkoin rajatusta näkökulmasta. Nuorten kannabiskokeiluilla ja -käytölle on monia syitä ja poliisi on yksi niistä, jotka asiaan puuttuvat. Pyrin hakemaan tietoa ja poliisin näkemystä poliisin roolista ja poliisin tavoista ennalta estämisen suhteen kohdatessa alaikäinen kannabiksenkäyttäjä. Poliisi on kuitenkin yksi tärkeä taho, joka asiaan puuttuu ja poliisin rooli ennalta estävässä toiminnassa ja puuttumisessa on erilainen kuin sosiaaliviranomaisten tai terveydenhuollon rooli. Haasteena on pyrkiä saamaan hyvää laadukasta tietoa poliisin roolista, sillä usein poliisi on myös se, jolle nuori jää ensimmäistä kertaa kiinni. Nuorten kohdalla hoitoonohjaus ja avun saaminen on ensisijainen toimenpide, joka kantaa pidemmälle kuin rangaistuksien jakaminen. Poliisille kiinnijäädessään poliisin auttavan ja tukevan roolin ohessa laittoman kannabiksen hallussapidon- ja käyttämisen seurauksena on rikosoikeudellinen vastuu, jos kyseessä on 15 vuotta täyttänyt. Kannabiksen käytöllä on monia seurauksia nuorten elämään myös rikosoikeudellisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyöhön sisältyy kannabispäsykoosin saaneen haastattelu, joka tuo tutkimukseen lisäarvoa omakohtaisella kokemuksellaan, mitä kannabis pitää sisällään ja mitä siitä voi seurata. Opinnäytetyön aihe on tärkeä, sillä nuorten asenteet kannabista kohtaan ovat muuttuneet positiivisemmaksi, vaikka kyseessä on huumausaine, jolla voi olla kauaskantoisia seurauksia nuoren elämässä. Koin tärkeäksi tutkia aihetta, johon tulisi puuttua tehokkaammin ja saada nuoret ymmärtämään millainen huumausaine kannabis on ja mitä sen käytöstä voi seurata. Poliisilla on vahva ja arvostettu asema Suomessa ja poliisin merkitys nuorten asenteisiin on tärkeä vaikuttaja.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää poliisin roolia ja merkitystä nuorten kannabiksen käytön ennalta ehkäisyssä. Työssä käsiteltiin kannabiksen käytöstä aiheutuvia terveyshaittoja. Terveyshaittojen osalta opinnäytetyössä keskityin erityisesti kannabiksen käytön aiheuttamiin pitkäaikaisempiin haittavaikutuksiin. Opinnäytetyöhön haastateltiin Tampereen pääpoliisiasemalla työskentelevää ylikonstaapelia ennalta estävästä työryhmästä sekä lisäksi kahta kokemusasiantuntijaa. Opinnäytetyö keskittyi nuoriin, jonka vuoksi ennalta estävässä työskentelevän poliisin haastattelu oli tutkimuksen kannalta oleellinen luotettavuuden kannalta. Ennalta estävässä työskentelevät poliisit tekevät työtä lasten ja nuorten kanssa ja heillä on tieto ja valmius nuorten kohtaamiseen. Poliisin haastattelu perustui faktaan tilastotietoon, sekä poliisin omiin kokemuksiin useiden toteutettujen ankkuripuhutuksien pohjalta, joissa nuoria kohdataan. Kokemusasiantuntijat toivat opinnäytetyöhön tärkeää omakohtaista tietoa kirjallisuuden ohella kannabiksen käytön seurauksista oman kokemuksien pohjalta. Kokemusasiantuntijoilta saatua tietoa analysoin kirjallisuuden ja poliisin haastattelun pohjalta.

14.2 Yhteenveto

Poliisin yhteistyöllä on erittäin tärkeä merkitys ennalta estävässä merkityksessä, sillä se mahdollistaa tehokkaamman tiedonvaihdon ja yhteistoiminnan eri organisaatioiden välillä. Poliisi voi tehdä yhteistyötä muun muassa koulujen, nuorisotyön, terveydenhuollon ja muiden viranomaisten kanssa, joka mahdollistaa paremmin riskitilanteiden tunnistamista. Yhteistyön avulla pystytään ennaltaehkäisemään paremmin nuorten rikollisuutta, huumausaineiden käyttöä sekä puuttumaan ja tarjoamaan apua siihen johtaneiden syiden kautta. Poliisin yhteistyöllä on myös tärkeä merkitys yhteisön rakentamisessa, sillä se auttaa lisäämään luottamusta viranomaisiin ja parantamaan yhteiskunnallista turvallisuutta.

Nuorten kannabiksen käytön kuin muidenkin huumausaineiden kokeilujen ja käytön suhteen koen poliisin katuvalvonnan olevan erittäin tärkeä ennalta estävä toimenpide. Katuvalvonnassa poliisin läsnäolo kaduilla ja julkisilla paikoilla voi vähentää nuorten mahdollisuuksia sekaantua rikolliseen toimintaan tai huumausaineiden käyttöön.

Nuorten huumausaineiden myynti ja ostot tapahtuvat pääasiallisesti netin välityksellä, jossa korostuu vanhempien rooli valvoa ja seurata nuoren internetin käyttöä. Vanhempien tulisi ensisijaisesti

valvoa nuorten internetin ja kännykän käyttöä, rajoittaa sovellusten käyttöä sekä tehdä taustaselvitystä nuoren sovelluksista, joita hän käyttää. Poliisin roolissa työhön erikoistuneet nettipoliisit auttavat, ohjaavat ja valvovat nuoria erilaisilla sosiaalisen median alustoilla. Poliisin on tärkeää olla helposti lähestyttävissä ja pyrkiä kohtaamaan nuoria siellä missä he liikkuvat ja viettävät aikaa.

Kannabispsykoosin saaneiden kokemusasiantuntijoiden näkemykset poliisin merkityksestä voivat vaihdella henkilöstä toiseen aivan kuten nuorten kannabiskokeilijoiden ja käyttäjienkin asenteet. Poliisilla on kuitenkin tärkeä rooli yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämisessä. Kun kyseessä on kannabiksen käytöstä kiinni jäänyt nuori tai kannabispsykoosin saanut henkilö, poliisin rooli on erityisen tärkeä. Poliisilla on usein ensikäden kokemus tilanteista, joissa kannabispsykoosi voi ilmetä. Poliisin oleellinen ja tärkeä tehtävä onkin käyttää tarvittavia taitoja ja empatiaa kohdatessaan kannabiksen käyttäjiä tai kannabispsykoosin saanutta henkilöä. He voivat auttaa sairastunutta henkilöä saamaan tarvitsemansa hoito- ja tukipalvelut. Hyvin tärkeänä asiana korostuu poliisin hyvät vuorovaikutustaidot, miten nuori kohdataan ja miten häntä asiassa puhutellaan.

Ongelmana kannabiksen käytön aloittamisen suhteen vaikuttaa vuosi vuodelta sallivampi päihdepolitiikka. Sallivalla päihdepolitiikalla on erilaisia vaikutuksia nuorten asenteisiin. Se antaa nuorille kuvan siitä, että päihteiden käyttö on hyväksyttävää ja että he voivat käyttää päihteitä ilman vakavia seurauksia. Toisaalta, jos sallivalla päihdepolitiikalla tähdätään enemmän ehkäisyyn ja terveyskasvatukseen, se voi auttaa nuoria ymmärtämään paremmin päihteiden käytön riskejä ja tekemään parempia päätöksiä. Päihdepolitiikan vaikutukset nuorten asenteisiin riippuvat paljon siitä, miten politiikka toteutetaan ja mitä tavoitteita sillä on.

Päihdepolitiikka kannabiksen laillistamisen puolesta nousi ongelmana esiin opinnäytetyötä tehdessä ja pohtiessa tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia. Lakimuutos aiheuttaisi paljon ongelmia yhteiskunnallisesti. Lakimuutoksia kannabiksen laillisuuden kannalta; miten valvoa käyttöä ja miten laillinen käyttö näkyisi. Esimerkkinä tulevaisuuden lääkärit, opettajat ja monet muut ammatin edustajat, jotka polttelisivat kannabista. Miten varmistaa henkilön päihteettömyys työpaikoilla ja miten paljon kannabiksen laillistaminen vaikuttaisi nuorten opiskeluihin sekä työelämään. Lisääntyneet mielenterveydenhäiriöt ja kannabiksesta aiheutuvat hoidot käyttäjille. Tulisiko kannabiksesta aiheutuneiden ongelmien korjaaminen koskemaan kaikkia suomalaisia veronmaksajia?

Tärkeänä keinona nuorten kannabiksen käytön ennalta ehkäisemisessä poliisin näkökulmasta on tiedottaminen ja kasvatustyö. Nuorten sekä heidän vanhempiansa tietoisuutta tulisi lisätä haitoista, joita kannabiksen käyttö voi aiheuttaa. Tärkeänä saada ymmärrystä myös rikosoikeudellisesta näkökulmasta, miten kiinnijääminen laittoman kannabiksen osalta voi vaikuttaa nuoren tulevaisuuteen. Poliisin olisi oleellista osallistua koulutuksiin ja järjestää valistustilaisuuksia nuorille sekä nuorten vanhemmille.

Poliisin tärkein tehtävä on ylläpitää yhteiskunnan järjestystä ja turvallisuutta. Nuoren kannabiksen käytöstä tai hallussapidosta kiinnijääminen on laitonta, ja poliisin tehtävänä on puuttua tilanteeseen ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Nuorten kohdalla tärkeimpänä tavoitteena on auttaa nuorta ymmärtämään, että kyseessä on vakava asia ja että laittomien aineiden käyttö voi vaikuttaa negatiivisesti heidän terveyteensä, sosiaaliseen elämäänsä ja tulevaisuuteensa. Poliisin tehtävänä on myös tarjota apua ja tukea nuorelle, jotta hän voisi käsitellä tilannetta ja välttää vastaavanlaisia virheitä tulevaisuudessa. Nuorta on tärkeää auttaa löytämään oikea suunta elämälleen ja saada hänen tilanteeseensa tarkoituksenmukaisin auttava taho, jolloin poliisi ohjaa nuoren oikean avun piiriin tehden yhteistyötä muiden eri alojen ammattilaisten kanssa.

LÄHTEET

Aalto, M. & Alho, H. & Niemelä, S. (toim.) 2018. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Aivot kehittyvät 25-vuotiaaksi, mutta jo 21-vuotiaat lusivat linnassa kuin aikuiset. Suomenmaa. 30.1.2020. Luettavissa: <https://www.suomenmaa.fi/paakirjoitus/aivot-kehittyvat-25-vuotiaaksi-mutta-jo-21-vuotiaat-lusivat-linnassa-kuin-aikuiset/>
Luettu 23.2.2023

Ala-Heikkiä, M. 2021. Aamulehti. THL poistaisi huumeidenkäytön rangaistukset. 25.2.2021. Sivut A12-A13.

Almgren, K. 2022. Suomen poliisijärjestöjen liiton lehti. Hoitoonohjauksen on oltava keskiössä, ei rankaisemisen. 4/2022. Luettavissa: <https://www.spjl.fi/files/4204/PO0422.pdf>.
Luettu 14.3.2023

Beck, J. S. 2021. Cognitive behavior therapy, Basics and beyond. 3., painos. New York, The Guilford Press. Luettavissa: https://www.google.fi/books/edition/Cognitive_Behavior_Therapy_Third_Edition/yb_nDwAAQBAJ?hl=fi&gbpv=1&dq=inauthor:%22Ju-dith+S.+Beck%22&printsec=frontcover
Luettu 17.5.2023

Broyd, S. & Van Hell, H. & Yücel, M. & Beale, C. & Solowij, N. 2016. Acute and Chronic Effects of cannabinoids on Human Cognition – A Systematic Review. Biological Psychiatry, volume 79. 8.12.2015. Luettavissa: [https://www.biologicalpsychiatryjournal.com/article/S0006-3223\(15\)01037-9/fulltext](https://www.biologicalpsychiatryjournal.com/article/S0006-3223(15)01037-9/fulltext)
Luettu 18.5.2023

Dahl, P. & Hirschovits 2005. Tästä on kyse – Tietoa päihteistä. 4., uudistettu painos. Helsinki, YAD Youth Against Drugs ry.

Ford, T. & Hayley, A. & Downey, L. & Parrot, A. 2017. Cannabis: An overview of its adverse acute and chronic effects and its implications. National Library of Medicine. Luettavissa: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28707583/>
Luettu 25.4.2023

Hakkarainen, P. & Kaprio, J. & Pirkola, S. & Seppälä, T. & Soikkeli, M. & Suvisaari, J. 2014. Cannabis ja terveys. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-259-1>
Luettu 13.4.2023

Heikkinen-Peltonen, R. & Innamaa, M. & Virta, M. 2010. Mieli ja terveys. 1.–3. painos. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Heinälä, P. 2006. Kannabiksen käytön haittavaikutuksia. 4.4.2006. Päivittänyt: Kannusaari, K. 21.11.2019. Päihdelinkki. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kannabiksen-kayton-haittavaikutuksia#>

Luettu 11.5.2023

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1991. Teemahaastattelu. 5.painos. Helsinki, Yliopistopaino.

Huttunen, M. 2000. Raskauden aikainen stressi ja lapsen luonteenlaatu. Lääketieteen aikakauskirja Duodecim. Luettavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo91646>

Luettu 13.5.2023

Häkkinen, M. 2023. Kannabiksen terveysvaikutukset ja kannabisriippuvuus. 4.5.2023. Lääkärikirja Duodecim. Luettavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01324/kannabiksen-terveysvaikutukset-ja-kannabisriippuvuus#s4>

Luettu 16.5.2023

Kaakkola, S. & Lindsberg, P. & Tienari, P. 2010. Neuroprotektio vielä osoittamatta kliinisissä lääketutkimuksissa. Aikakauskirja Duodecim. Luettavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo98677>

Luettu 15.5.2023

Kajaste, S. 2015. Kognitiiviset (CBT, kognitiivisbehavioraaliset) menetelmät pitkäkestoisen unettomuuden hoidossa. 3.12.2015. Käypähoito Duodecim.

Kalejaiye, Daniel. 2022: Miten ihmeessä sä juoksit noin hyvin? Teoksessa Vesterbacka (toim.) 2022: Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki. Kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön. 5., uudistettu laitos. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 108–120.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Teoksessa Makkonen (toim.) Jyväskylä, Suomen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Karjalainen, K. & Hakkarainen, P. & Salasuo, M. 2023. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022. Tilastoraportti 15/2023, 14.4.2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023041236168>

Luettu 25.4.2023.

Kirkinen, P. 2017. Kannabis tekee paljon vahinkoa raskauden aikana. Potilaan lääkäriinlehti

25.2.2017. Luettavissa: <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/kannabis-tekee-paljon-vahinkoa-raskauden-aikana/>

Luettu 27.4.2023

Kokemusasiantuntija 2023. Haastattelu 23.2.2023. Tampere.

Korhonen, U. 2013. Huumeriippuvuus-irti riippuvuuden oteesta. Teoksessa Turpeinen, T. (toim.) Helsinki, Kustannus Delfiini Kirjat.

Lönnqvist J. & Henriksson, M. & Marttunen, M. & Partonen, T. (toimittajat) 2021. Psykiatria. 15., uudistettu painos. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim.

Metz, T. & Stickrath, E. 2015. Marijuana use in pregnancy and lactation: a review of the evidence. 15.5.2017. Luettavissa:

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25986032/> Luettu 27.4.2023

Mielenterveystalo.fi HUS Psykiatria. Sairaanhoidopiirit ja kolmas sektori.

Psykoosi, Tietoa psykoosista. Luettavissa:

<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/psykoosi>

Luettu 15.2.2023

Moilanen, T. & Airaksinen, M. & Kangasniemi, M. 2019. Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16. Sisäministeriö, Helsinki 2019. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161483/SM_16_19_Ankkuritoiminnan_kasikirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Luettu 8.3.2023

Mustonen A. & Niemelä, S. & Nordström, T. & K. Murray, G. & Mäki, P. & Jääskeläinen, E. & Miettunen, J. 2018. Adolescent cannabis use, baseline prodromal symptoms and the risk of psychosis. 4.3.2018. Cambridge University.

Luettavissa: <https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/adolescent-cannabis-use-baseline-prodromal-symptoms-and-the-risk-of-psychosis/D5CAA12A5F424146DABB9C6A6AB4CB56> Luettu 22.4.2023

Mäki, P. 2016. Nuorten psykoosit – kuinka elämässä eteenpäin? Käypähoito. Psykiatria, Oulun yliopisto ja OYS. Luettavissa: <https://www.kaypahoito.fi/wp-content/uploads/sites/15/2019/01/Maki.pdf>

Luettu 13.5.2023

National Institute of Drug Abuse 2020. Cannabis (Marijuana) Research Report. Luettavissa:

<https://nida.nih.gov/download/1380/cannabis-marijuana-research-report.pdf?v=7fc7d24c3dc120a03cf26348876bc1e4>

Luettu 15.5.2023

National Institute of Drug Abuse 2021a. Cannabis use may be associated with suicidality in young adults. 22.6.2021 Luettavissa: <https://nida.nih.gov/news-events/news-releases/2021/06/cannabis-use-may-be-associated-with-suicidality-in-young-adults>

Luettu 6.5.2023

National Institute of drug Abuse 2021b. Younger age of first cannabis use or prescription drug misuse is associated with faster development of substance use disorders. 29.3.2021. Luettavissa:

<https://nida.nih.gov/news-events/news-releases/2021/03/younger-age-of-first-cannabis-use-or-prescription-drug-misuse-is-associated-with-faster-development-of-substance-use-disorders>

Luettu 13.4.2023

Nyystilä, S. 2023. Aamulehti. En kannata käytön laillistamista. 24.3.2023. Sivua A14.

Oppilas- ja opiskelijaterveydenhuoltolaki 1287/2013. Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287#Pdm45843169247648>

Orr C. & Spechler, P. & Cao, Z. & Albaugh, M. & Chaarani, B. & Mackey, S. & D'Souza, D. & Allgaier N. & Banaschewski T. & L.W Bokde, A. & Bromberg, U. & Büchel C. & Burke Quinlan, E. & Conrod, P. & Desrivieres, S. & Flor, H. & Frouin, V. & Gowland, P. & Heinz, A. & Ittermann, B. & Martinot, J-L. & Paillère, M-L. & Marie, L. & Nees, F. & Papadopoulos Orfanos, D. & Paus, T. & Poustka, L. & Millenet, S. & Fröhner, J.H. & Radhakrishnan, R. & Smolka, M. & Walter, H. & Whelan, R. & Schumann, G. & Potter, A. & Garavan, H. Journal of Neuroscience 6.3.2019. Grey

matter volume Differences Associated with extremely low levels of Cannabis Use in Adolescence. Luettavissa:
<https://www.jneurosci.org/content/jneuro/39/10/1817.full.pdf>
Luettu 14.4.2023

Pearlson, G. 2020. Weed Science, Cannabis controversies and Challenges. Teoksessa Nikki, L. (toim.) 2020. Academic Press.

Pitkänen, M. 2023: Ylikonstaapeli. Haastattelu, Tampereen pääpoliisiasema 14.3.2023.

POL-2019-10957: Rikosperusteisen ajokieltoasian käsittely. Luettavissa:
<https://poliisi.fi/documents/25235045/138938434/POL-2019-10957,+19.05.2020+Rikosperusteisen+ajokieltoasian+ka%CC%88sittely.pdf/efb8ef8c-e18f-5dde-e478-236f2be3404a/POL-2019-10957,+19.05.2020+Rikosperusteisen+ajokieltoasian+ka%CC%88sittely.pdf?t=1668585073728>
Luettu 29.4.2023

Poliisi 2020. Ajo-oikeus palautuu ajokiellon jälkeen vain asioimalla poliisissa. 10.12.2020. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/ajo-oikeus-palautuu-ajokiellon-jalkeen-vain-asioimalla-poliisissa>
Luettu 2.5.2023

Poliisi 2023a: Ankkuritoiminta nuorten tukena. Luettavissa:
<https://poliisi.fi/ankkuritoiminta-nuorten-tukena>
Luettu 12.4.2023

Poliisi 2023b: Ajokiellot, Rattijuopumus. Luettavissa:
<https://poliisi.fi/ajokiellot>
Luettu 20.5.2023

Puhakainen, E. 2021. KPF Lakitoimisto 2021. Kannabiksesta kärehtämisen vaikutus ajokorttiin. Luettavissa: <https://www.kpflaki.com/post/kannabiksesta-k%C3%A4r%C3%A4ht%C3%A4misen-vaikutus-ajokorttiin>
Luettu 3.5.2023

Pöytäri, R. 2022. Pelkästään Husin alueella kymmeniä kannabiskykoosiin joutuneita joka viikko – hurjia seurauksia. Iltalehti 22.10.2022. Luettavissa:
<https://www.iltalehti.fi/mielijamasennus/a/ff7ab64a-8df0-4284-b77f-d0e78d76b30f>
Luettu 15.3.2023

Raitasalo, K. & Huhtanen, P. & Miekka, M. 2015. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2015. ESPAD-tutkimusten tulokset. Raportti 9/15. Tampere 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Raitasalo, K. & Härkönen, J. 2019. Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD – tutkimus 2019. 12.11.2019. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 40/2019.

Rogers, P. & Goldstein, L. 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongelmat. Suomennos Kangasniemi, K. Helsinki, Minerva Kustannus Oy.

Rovasalo, A. 2021. Skitsofrenia. Duodecim Terveyskirjasto 23.9.2021. Luettavissa:

<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00148>

Luettu 22.4.2023

Rönkä, S. & Markkula, J. 2020. Huumetilanne Suomessa 2020. Raportti, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vantaa, PunaMusta Oy.

Savolainen, M. & Huusko, T. & Keränen, A-M. & Lindeman, S. & Reponen, A-K. & Koponen, H. 2004. Endokannabinoidit - monivaikutteinen välittäjäainejärjestelmä mielihyvän ja syömiskäyttäytymisen säätelyssä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Luettavissa:

<https://www.duodecimlehti.fi/duo94345> Luettu 25.4.2023

Seppä, K. & Aalto, M. & Alho, H. & Kiiänmaa, K. 2012. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki, kustannus Oy Duodecim.

Seppälä, T. & Kuoppasalmi, K. 2005. Huumeet liikenteessä. 12.12.2005. Päivittänyt: Gunnar, T.

9.3.2023. Päihdelinkki. Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/sgn/node/207>

Luettu 9.4.2023

Solowij, N. & Stephens, R. & Roffman, R. & Babor, T. & Kadden, R. & Miller, M. & Christiansen, K. & McRee, B. & Vandetti, J. 2002. Luettavissa: <https://jamanetwork.com/journals/jama/article-abstract/194703>

Luettu 23.3.2023

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020. Keskeiset käsitteet. Päivitetty 15.12.2020. Luettavissa:

<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/mita-ehkaiseva-paihdeyto-on/keskeiset-kasitteet>

Luettu 3.5.2023

Turkka, H. & Saarholm, J. 2023. Lasten ja nuorten rikokset. Jyväskylä, Ps-kustannus.

Vanha-Majamaa, A. 2018. Kannabiskirja. Helsinki, Kosmos Oy.

Warpenius, K. & Holmila, M. & Karlsson, T. & Ranta, J. 2015. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025- ennakointitutkimus. Tampere 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko ja kysymykset ennalta estävässä työryhmässä työskentelevälle poliisille.

Haastattelurunko

1. Miten poliisi puuttuu alaikäisen kannabiksenkäyttöön?
2. Miten poliisi voi toiminnallaan vaikuttaa nuorten kannabiksenkäyttöön ja asenteisiin?
3. Mielenpide ja kannanotto siihen, kuinka nuorten kohdalla hoitoonohjauksen tulisi olla keskiössä-ei rankaisemisen?
4. Tavoitteena on saada luotettavaa tietoa mikä poliisin rooli on nuorten kannabiksenkäyttäjien ennalta ehkäisyssä.

Tarkentavat kysymykset

1. Miten poliisi voi toiminnallaan vaikuttaa nuorten kannabiksen käyttöön ja asenteisiin?
2. Mikä on poliisin rooli nuorten kannabiksen käytön ennalta-estävässä toiminnassa?
3. Mitä yhteistyötä poliisilla on nuoren jäädessä poliisille kiinni kannabiksen käytöstä tai/ja hallussapidosta?
4. Mikä merkitys koulupoliisitoiminnalla on nuorten ennalta estävässä työssä?
5. Mitkä ovat yleisimmät syyt miksi nuori on kokeillut tai alkanut käyttämään kannabista?
6. Millainen vaikutus ankkuripuhutuksella on nuoriin?
7. Kuinka paljon kannabiksen käyttörikoksesta kiinnijääneitä nuoria koskevia puhutuksia käydään vuositason tasolla?

Liite 2: Haastattelurunko ja kysymykset kokemusasiantuntijan haastatteluun.

Haastattelurunko

1. Voitko kertoa minkälaisia oireita koit kannabispsykoosin aikana?
2. Miten diagnoosi vaikutti elämääsi ja missä määrin se vaikuttaa edelleen?
3. Millaisia hoitomuotoja käytit ja miten ne auttoivat?

4. Mikä on mielestäsi tärkein viesti, jonka haluaisit välittää nuorille ja muille, jotka harkitsevat kannabiksen käyttöä?

5. Millaisia muutoksia ja parannuksia haluaisit nähdä kannabispäihteiden hoidossa ja ehkäisyssä tulevaisuudessa?

Tarkemmat kysymykset

1. Milloin kokeilit ensimmäisen kerran kannabista?

2. Mikä sinun ajatuksesi silloin kannabiksesta ja sen vaikutuksista oli?

3. Oliko sinulla tietoa siitä mitä kannabiksesta voi seurata ja miten se voi vaikuttaa?

4. Tuliko sinulle kannabiksen käytöstä sellaista hyvää oloa mistä monet kannabista kokeilleet tai käyttäjät puhuvat?

5. Tiesitkö mistä on kyse, kun sinulla puhkesi kannabispäihteiden käyttäminen?

6. Oliko sinulla tietoa kannabiksen mahdollisista haittavaikutuksista ja mitä sen käytöstä voi aiheutua?

7. Menitkö omasta tahdostasi lääkäriin vai ohjattiinko sinut sinne joltain kautta?

8. Miten kannabispäihteiden käyttäminen on vaikuttanut tähänhetkiseen elämääsi?

9. Jäitkö koskaan poliisille kiinni kannabiksen hallussapidosta- tai/ja käytöstä?

10. Oletko ottanut selvää, onko suvussasi perinnöllistä taipumusta päihteiden käyttämiselle ja skitsofrenialle?

11. Miten kannabiksen käyttö on vaikuttanut sinun opiskeluihisi ja työelämään?

12. Mitä haluaisit sanoa nuorille, jotka haluavat kokeilla kannabista tai käyttävät sitä?

13. Mitä haluat kertoa siihen mitä kannabis aiheuttaa ja mitä siitä voi seurata?